

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ
ТА МІНІМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ**

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018**

УДК 336.225.6(07.034)

П44

Укладачі: В. В. Карпова
К. В. Давискіба

Затверджено на засіданні кафедри оподаткування.
Протокол № 1 від 28.08.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Податкове планування та мінімізація податкових ризиків
П44 [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" другого (магістерського) рівня / уклад. В. В. Карпова, К. В. Давискіба. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 64 с.

Подано основні питання, які необхідно самостійно розглянути та висвітлити в межах кожної теми навчальної дисципліни, ситуаційні завдання для самостійного виконання, тестові завдання, а також контрольні запитання для самодіагностики. Наведено практичні завдання та методичні рекомендації щодо їх самостійного виконання студентами.

Рекомендовано для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" другого (магістерського) рівня.

УДК 336.225.6(07.034)

Вступ

В умовах інтеграції економіки України з економікою Європейського союзу особливої уваги заслуговують підходи до оптимального управління податковими витратами на підприємстві. Нерівномірність і суттєвість рівня податкового навантаження, наявність "тіньового" сектору економіки призводить до диспропорційності конкурентних засад, зниження фінансово-економічних показників підприємства й економіки держави в цілому.

У сучасних умовах першочергового значення набуває впровадження в діяльність підприємств податкового планування – системи заходів, спрямованої на максимальне використання можливостей чинного законодавства з метою законної оптимізації податкових платежів.

Тому навчальна дисципліна "Податкове планування та мінімізація податкових ризиків" є важливою для підготовки магістрів за спеціальністю 071 "Облік і оподаткування".

Навчальну дисципліну зараховано до групи нормативних дисциплін циклу професійної підготовки магістрів за спеціальністю 071 "Облік і оподаткування". Навчальна дисципліна є невід'ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних робітникам бухгалтерських і податкових підрозділів підприємств незалежно від форми власності й організаційно-правової форми господарювання.

Навчальна дисципліна орієнтує студентів на практичну діяльність у податковій сфері, дозволяє набути навичок організації податкового планування на підприємстві, оптимізації податків і зборів, і мінімізації податкових ризиків від впровадження заходів із податкового планування.

Мета дисципліни – надання студентам необхідних теоретичних основ, методичних рекомендацій і практичних навичок щодо оптимізації податкових платежів суб'єктів господарювання в рамках діючого законодавства та мінімізації податкових ризиків.

Для досягнення мети поставлені такі **основні завдання**:

- вивчення теоретико-організаційних засад податкового планування;
- засвоєння основних принципів обґрунтування господарських рішень з урахуванням факторів оптимізації податків і податкових ризиків;

– набуття навичок самостійного складання проекту податкового планування.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес податкового планування.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення теоретичних аспектів і методичних рекомендацій щодо процесу податкового планування на підприємстві та мінімізації податкових ризиків.

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 72 % (108 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин).

У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними та практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів і понять за темами дисципліни; підготовку до практичних і семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; пошук (підбір) й огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт й інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, оподаткування та обліку, статистичними матеріалами.

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено такі види самостійної роботи:

- підготовка до семінарських і практичних занять, що полягає в опрацюванні лекційного матеріалу, підготовці доповідей і повідомлень за проблемною тематикою;

- підготовка до поточного та підсумкового контролю знань, що полягає в опрацюванні контрольних запитань, питань для самодіагностики, вирішенні ситуаційних і розрахункових завдань з урахуванням методичних рекомендацій;

- самостійне опрацювання теоретичного матеріалу за зазначеною тематикою;

- самостійне виконання практичних завдань з урахуванням методичних рекомендацій.

Методичні рекомендації до самостійної роботи

Змістовий модуль 1

Теоретичні та методичні основи податкового планування

Тема 1. Податкове планування в системі загального планування підприємства

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: використовувати інструменти податкового планування щодо формування політики податкового планування, знати сутність податкового планування; формулювати поняття "податкове планування", "податкова політика", "бюджетування податків", "розрахунок податкових платежів"; характеризувати основні вимоги до побудови системи податкового планування; наводити приклади застосування форм реалізації податкової політики підприємства, складати податковий календар.

Питання для самостійного опрацювання за темою 1

1. Наукові підходи до визначення поняття податкового планування на підприємстві.
2. Наукові підходи до визначення поняття бюджетування податків на підприємстві.
3. Взаємозв'язок податкової політики на макро- та мікрорівні.
4. Методика бюджетування податків.
5. Склад системи бюджетування податків.
6. Особливості бюджетування податків у системі бюджетування підприємства.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 1

1. Система заходів, що проводяться суб'єктом господарювання у сфері податкового обліку, які виражають варіанти (сценарії) його поведінки у взаєминах із державою з питань розрахунку та сплати податкових платежів – це:
  - а) бюджетування податків;
  - б) податкова політика на макрорівні;

- в) податкова політика підприємства;
- г) розрахунок податкових зобов'язань.

2. Керівництво суб'єкта господарювання вважає за можливе вступити в конфлікт з контролюючими органами щодо оцінки правомірності ведення податкового обліку тільки в разі впевненості в позитивному результаті ситуації. Це варіант податкових взаємин із державою:

- а) позитивний;
- б) обережний;
- в) необережний;
- г) зважений;
- д) ризиковий.

3. Система заходів суб'єктів господарювання, спрямована на максимальне використання можливостей чинного законодавства з метою законної оптимізації його податкових платежів, це:

- а) податкова політика;
- б) податкове бюджетування;
- в) податкове планування;
- г) податковий облік.

4. Чи враховують в податковому плануванні заборонені законодавством способи:

- а) так;
- б) ні;
- в) не знаю.

5. Угода, яка здійснюється з метою прикриття іншої угоди, що було здійснено фактично, це:

- а) неповноцінна;
- б) фіктивна;
- в) удавана;
- г) немає правильної відповіді.

6. Кількісне вираження міри податкового навантаження на підприємство – це:

- а) бюджетування податків;
- б) розрахунок поточних податкових платежів;
- в) податкове планування;
- г) податковий тягар.

7. Доктрина, відповідно до якої юридичні наслідки, що слідує з угоди, визначаються більше її сутністю, а не формою, називається:

- а) "ділова мета";
- б) "сутність над формою";
- в) "угода по кроках";
- г) варіанти "а" і "б";
- д) варіанти "а" і "в".

8. Суд, розглянувши конкретні угоди, усуває проміжні операції, проведені сторонами і розглядає тільки фактичні результати операцій в доктрині:

- а) "ділова мета";
- б) "сутність над формою";
- в) "угода по кроках";
- г) варіанти "а" і "б";
- д) варіанти "а" і "в".

9. Первинною, обов'язковою формою реалізації податкової політики підприємства, без якої неможливе подальше функціонування підприємства, є:

- а) бюджетування податків;
- б) розрахунок поточних податкових платежів;
- в) податкове планування;
- г) варіанти "а" і "б";
- д) варіанти "а", "б" і "в".

10. Фінансовий стан підприємства впливає на такі причини мінімізації податків:

- а) економічні;
- б) моральні;
- в) техніко-юридичні;
- г) варіанти "а" і "в";
- д) варіанти "б" і "в".

Перелік розрахункових завдань для самостійного вирішення за темою 1

Завдання 1. Юридична особа, що знаходиться на спрощеній системі оподаткування зі сплатою єдиного податку за ставкою 5 % здійснює роботи з ремонту приміщень з матеріалу замовника. За 1 квартал 2017 р. було виконано робіт на суму 1 000 000 грн, за 2 квартал – на суму

1 500 000 грн. При цьому в 1 кварталі було оплачено робіт на суму 800 000 грн, в 2 кварталі – на суму 1 000 000 грн.

Необхідно розрахувати суму єдиного податку та скласти податковий календар.

Завдання 2. Юридична особа, що знаходиться на спрощеній системі оподаткування зі сплатою єдиного податку за ставкою 5 % здійснює роботи з ремонту приміщень із матеріалу замовника. Відділом бюджетування було складено бюджет виконання робіт на 4 квартал 2017 р.: жовтень – 5 договорів, листопад – 10 договорів, грудень – 6 договорів. Стандартна вартість договору 50 000 грн. Вартість матеріалів за 1 договором складає 30 000 грн.

При цьому бюджетом грошових коштів передбачається, що 60 % оплати робіт за договорами буде поступати в місяці надання послуг, а 30 % – в місяці, що слідує за місяцем виконання робіт.

Необхідно на підставі цих даних слід скласти бюджет єдиного податку підприємства на 4 квартал (з щомісячним розбиттям) та запропонувати варіанти оптимізації єдиного податку.

Приклад вирішення розрахункового завдання за темою 1

Завдання. Юридична особа є платником податку на прибуток. Бюджет операційних прибутків і витрат на 1 квартал 2018 р. склав такі значення (табл. 1).

Таблиця 1

Дані бюджету операційних прибутків і витрат (базовий варіант)

№ п/п	Показник	Сума, грн
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5 000 000
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3 000 000
3	Валовий прибуток	2 000 000
4	Інші операційні доходи	100 000
5	Адміністративні витрати	50 000
6	Витрати на збут	40 000
7	Інші операційні витрати	10 000
8	Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2 000 000

Підприємство не проводить коригування фінансового результату до оподаткування.

Необхідно розрахувати планову суму податку на прибуток, запропонувати варіанти оптимізації податку на прибуток і скласти бюджет податків після оптимізації.

Методичні рекомендації

Метод делегування податків структурі-сателіту. Підприємство може укласти зі структурою-сателітом договір на отримання послуг (маркетингових, консалтингових, юридичних і т. п.). Такі витрати включають до складу адміністративних витрат.

Припустимо, що вартість послуг складе 50 000 грн. Тоді сума адміністративних витрат збільшиться на 50 000 грн. Це статична податкова схема, оскільки в ній сума економії податкових платежів не знаходяться в прямій залежності від операцій з отримання доходу.

Новий бюджет податку на прибуток (після оптимізації) табл. 2.

Таблиця 2

Дані бюджету операційних прибутків і витрат (після оптимізації)

№ п/п	Показник	Сума, грн
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5 000 000
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3 000 000
3	Валовий прибуток	2 000 000
4	Інші операційні доходи	100 000
5	Адміністративні витрати	100 000
6	Витрати на збут	40 000
7	Інші операційні витрати	10 000
8	Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	1 950 000

Сума податку на прибуток складе: $1\,950\,000 \text{ грн} \times 18\% = 351\,000 \text{ грн}$.

Разом оптимізація податку на прибуток:

$360\,000 \text{ грн} - 351\,000 \text{ грн} = 9\,000 \text{ грн}$.

Проте в схемах із сателітом прийнято розраховувати загальну економію податків (з урахуванням податкового навантаження сателіта).

Податок сателіта = $50\,000 \text{ грн} \times 0,05 = 2\,500 \text{ грн}$.

Разом економія на податках складе суму:

$9\,000 \text{ грн} - 2\,500 \text{ грн} = 6\,500 \text{ грн}$.

Література для самостійної роботи за темою 1

Основна: [1, с. 9–32; 2, с. 336–340; 3, с. 87–93; 6, с. 336–343]. Додаткова: [14, с. 8–11; 16, с. 62–67].

Тема 2. Податкові ризики в заходах податкового планування

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: знати основні види ризиків у заходах податкового планування, ідентифікувати ризики в заходах податкового планування, обґрунтовувати управлінські рішення з урахуванням ризиків у заходах податкового планування, формулювати поняття "податкові ризики", "ризики в податковому плануванні".

Питання для самостійного опрацювання за темою 2

1. Теоретичні підходи до визначення поняття ухилення від сплати податків.
2. Протизаконні методи оптимізації податкових платежів.
3. Міжнародний досвід визначення фактичних намірів сторін під час укладання угод.
4. Напрями мінімізації ризиків у податковому плануванні.
5. Ризики як критерій оптимальності в податковому плануванні.
6. Проблемні аспекти розмежування законних і незаконних способів оптимізації оподаткування.
7. Проблематика тіньового сектора економіки та напрямки її вирішення.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 2

1. До організаційних ризиків у податковому плануванні відносять:
  - а) комерційні ризики;
  - б) психологічні ризики;
  - в) законодавчі ризики;
  - г) варіанти "а" і "б";
  - д) варіанти "а", "б" та "в".
2. Бухгалтеру підприємства керівництво пропонує підписати "фальшивий" документ. Як можна понизити ризик відповідальності:
  - а) написати доповідну, в якій сповістити, що операція фіктивна, після чого "провести" її в обліку;
  - б) сповістити усно керівництво про те, що операція фіктивна, після чого "провести" її в обліку;

в) відмовитися від проведення операції, в тому числі під ризиком звільнення.

3. Ситуація, за якою підприємство без узгодження з контрагентом перераховує передоплату в останні дні звітної періоду, супроводжується:

- а) організаційними ризиками;
- б) комерційними ризиками;
- в) психологічними ризиками;
- г) технологічними ризиками;
- д) не супроводжується ризиками.

4. Ризики розглядаються як вірогідність відхилення від поставлених цілей, у тому числі й під час отримання підвищеної суми прибутку в порівнянні з прогнозом:

- а) у класичній теорії ризиків;
- б) у неокласичній теорії ризиків;
- в) така ситуація не вважається ризиковою.

5. Юрист ТОВ відмовляється реєструватися як приватний підприємець, що є платником єдиного податку, оскільки вважає, що це негативно вплине на внески до пенсійного фонду. Така ситуація свідчить про:

- а) організаційні ризики;
- б) комерційні ризики;
- в) психологічні ризики;
- г) соціальні ризики;
- д) не супроводжується ризиками.

6. Ризики, які обумовлені можливістю привертання підвищеної уваги контролюючих органів у результаті заходів податкового планування, належать до:

- а) соціальних ризиків;
- б) ризиків відповідальності;
- в) ризиків контролю;
- г) комерційних ризиків;
- д) організаційних ризиків.

7. Підприємство не має можливості зареєструвати дочірню структуру в офшорній зоні. Про які ризики свідчить така ситуація:

- а) комерційні ризики;
- б) технологічні ризики;
- в) психологічні ризики;
- г) соціальні ризики.

8. Підприємство, що спеціалізується на збуті електротоварів уклало з приватним підприємцем договір щодо надання підприємству маркетингових послуг з пошуку партнерів для збуту головних уборів. Бізнес-планом та іншими документами наміри підприємства зі здійснення надалі торгівлі головними уборами не передбачені. За таких умов угоду з придбання маркетингових послуг підприємством можна розцінити як:

- а) законну й дійсну;
- б) удавану й дійсну;
- в) фіктивну й недійсну;
- г) фіктивну й дійсну.

9. До основних методів управління ризиком належать:

- а) ухилення від ризику: відмова від операцій, пов'язаних з ризиком;
- б) управління ризиком: своєчасне виявлення процесів, які можуть призвести до можливої втрати;
- в) поглинання ризику: визнання витрат і їх пряме або непряме фінансування за рахунок внутрішніх або зовнішніх джерел;
- г) передачу ризику іншій особі;
- д) варіанти "а" – "г".

10. До методів оцінки ризику належать:

- а) експертний;
- б) економіко-статистичні;
- в) розрахунково-аналітичні;
- г) аналогові методи;
- д) варіанти "а" – "г".

Перелік ситуаційних завдань для самостійного вирішення за темою 2

1. На підприємстві ведення податкового та бухгалтерського обліку доручено фізичній особі-приватному підприємцю. Чи можна притягнути до адміністративної та кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків підприємця? Відповідь обґрунтуйте посиланням на норми законодавчих актів України.

2. Внаслідок помилки, якої припустився головний бухгалтер, сталася недоплата податку на прибуток. Під час перевірки підприємству було додатково нараховано ще 500 000 грн податку на прибуток та 125 000 грн штрафних санкцій. Чи можна стягнути суму податку та штрафних санкцій з бухгалтера? Відповідь обґрунтуйте посиланням на норми законодавчих актів України.

3. Головний бухгалтер визначив, що документи на придбання товару оформлено на підприємство, яке належить до категорії сумнівних контрагентів (фіктивне підприємство). Чи слід за таких обставин проводити операцію в обліку підприємства? Чи можна попередити письмово про це директора та провести операцію в обліку? До яких наслідків може призвести проведення операції в обліку за умов попередження керівництва про "фіктивність" контрагента? Відповідь обґрунтуйте посиланням на норми законодавчих актів України.

Приклад вирішення ситуаційного завдання за темою 1

Ситуаційне завдання. Підприємство має певний сумнів, що контрагент-продавець своєчасно зареєструє в Єдиному реєстрі податкових накладних податкову накладну. Отже є ризик того, що підприємство втратить за операцією з контрагентом право на податковий кредит з ПДВ.

Яким чином можна мінімізувати наслідки цього ризику?

Приклад відповіді. У зазначеному випадку покупцю має сенс мінімізувати ризики до укладення договору з контрагентом.

Зокрема можливо провести наступні дії:

1) наполягати на внесенні до договорів застережувальних положень, які б визначали відповідальність продавця у випадку, коли його дії чи бездіяльність призведуть до втрати покупцем права на формування податкового кредиту з ПДВ. Наприклад, можливо внести в договір таке формулювання: "У випадку вчинення продавцем дій або бездіяльності, в результаті чого покупець остаточно втратить право на податковий кредит, продавець зобов'язаний сплатити покупцю штраф у розмірі втраченого покупцем податкового кредиту. Такий штраф продавцем сплачується після отримання від покупця обґрунтованих претензій";

2) якщо товар придбається (отримується) з метою подальшого продажу, можна спочатку дочекатися реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних "вхідної" податкової накладної, і тільки після цього проводити операції, які за правилом першої події призведуть до необхідності скласти та зареєструвати "вихідну" податкову накладну та, відповідно, сформулювати податкове зобов'язання з ПДВ.

У ситуації, коли податкову накладну не було зареєстровано у Єдиному реєстрі податкових накладних та застережень на етапі складання угоди не було внесено в договір, можна подати в суд позовну заяву про стягнення з продавця збитків у розмірі втраченого ПДВ.

Література для самостійної роботи за темою 2

Основна: [1, с. 76–89; 2, с. 420–426; 3, с. 55–63; 4, с. 474–478; 5, с. 453–462]. Додаткова: [10, с. 62–124; 39, с. 57–60; 41, с. 102–108; 42, с. 54–59; 43, с. 54–56; 46, с. 105–118, 183–187].

Тема 3. Принципи та методи податкового планування

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: знати сутність принципів і методів податкового планування на підприємстві; застосовувати принципи та методи податкового планування під час складання проектів оптимізації оподаткування; обґрунтовувати рішення щодо застосування принципів податкового планування; знати поняття "принцип податкового планування", "метод податкового планування".

Питання для самостійного опрацювання за темою 3

1. Теоретичні підходи до класифікації принципів податкового планування.
2. Теоретичні підходи до класифікації методів податкового планування.
3. Застосування спеціальних методів у податковому плануванні.
4. Застосування загальних методів у податковому плануванні.
5. Використання взаємозв'язку бухгалтерського та податкового обліку в податковому плануванні.
6. Пільги в оподаткуванні як інструментарій податкового планування.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 3

1. Критерій, який встановлює, що податкове планування повинне здійснюватися відповідно до законодавства, належить до принципу:
  - а) законності;
  - б) точності;
  - в) комплексності;
  - г) безперервності;
  - д) системності.
2. До спеціальних принципів податкового планування належать:
  - а) принципи законності, перспективності, природності;
  - б) принципи участі, гнучкості, точності;

- в) принципи гнучкості, законності, перспективності;
- г) принципи точності, законності, перспективності;
- д) принципи безперервності, перспективності, природності.

3. Принципи, що використовуються як в податковому плануванні підприємства, так і у внутрішньофірмовому плануванні в цілому, належать до:

- а) загальних принципів податкового планування;
- б) спеціальних принципів податкового планування.

4. Критерій, який встановлює, що планування всіх податкових платежів повинне здійснюватися в комплексі, належить до принципу:

- а) законності;
- б) точності;
- в) комплексності;
- г) безперервності;
- д) системності.

5. Яким чином на податку на прибуток відобразиться зниження податку на землю на 10 000 грн:

- а) податок на прибуток збільшиться на 10 000 грн;
- б) податок на прибуток знизиться на 10 000 грн;
- в) податок на прибуток збільшиться на 1 800 грн;
- г) податок на прибуток знизиться на 1 800 грн;
- д) сума податку на прибуток не зміниться.

6. Критерій, за яким схема оптимізації аналізується на наявність достатньої матеріальної й ресурсної бази для її здійснення, в податковому плануванні належить до принципу:

- а) альтернативності;
- б) законності;
- в) натуральності (природності);
- г) оптимального співвідношення ризику та вигод;
- д) комплексності.

7. Яке з тверджень найточніше характеризує заходи щодо податкового планування:

- а) ефект від впровадження схем оптимізації податків повинен перевищувати можливі збитки від їх впровадження;
- б) за оптимізації податків не повинно бути витрат;
- в) ефект від впровадження схеми оптимізації податків не повинен призводити до відповідальності;

- г) варіанти "б" і "в";
- д) варіанти "а" і "в".

8. Критерій, за яким податкові плани повинні складатися з урахуванням можливих коригувань під обставини, що непередбачено змінилися, визначає в податковому плануванні принцип:

- а) точності;
- б) гнучкості;
- в) оптимального співвідношення ризику та вигод;
- г) перспективності;
- д) системності.

9. Критерій, за яким раніше розроблені плани слід постійно аналізувати та коригувати згідно зі змінами законодавства, в податковому плануванні належить до принципу:

- а) законності;
- б) оптимального співвідношення ризику й вигод;
- в) перспективності;
- г) безперервності;
- д) точності.

10. Який з принципів податкового планування встановлює, що під час розробки податкового плану повинні враховуватися можливі зміни в законодавстві:

- а) принцип законності;
- б) принцип безперервності;
- в) принцип перспективності;
- г) принцип гнучкості;
- д) принцип комплексності.

Перелік розрахункових завдань для самостійного вирішення за темою 3

Завдання 1. На підприємстві станом на 01.09.2017 р. числилося 1000 од. товару вартістю 300 грн за од. 15.09.2017 р. поступило 100 од. того ж товару вартістю 360 грн за од. (без ПДВ), 20.09.2017 р. поступило 200 од. товару вартістю 400 грн за од. 15.09.2017 р. було списано на реалізацію 1 000 од. товару. Інших операцій у вересні з цими товарами не було. Підприємство використовує метод списання запасів:

- 1) ФІФО;
- 2) періодичної середньозваженої собівартості одиниці запасів на дату операції;

3) щомісячної середньозваженої собівартості одиниці запасів на кінець місяця.

Необхідно визначити залишки запасів станом на 30.09.2017 р. і розрахувати різницю між цими варіантами.

Завдання 2. Підприємству необхідно укласти договір підряду щодо надання робіт фізичною особою Сидоровим В. І., що не є фізичною особою-підприємцем.

Сума робіт за договором підряду складає 10 000 грн без ПДВ, з них 4 000 грн складає собівартість матеріалів, витрачених на виконання робіт.

Необхідно розрахувати суму податкових платежів, що сплачуються підприємством за цим договором підряду й визначити можливі способи їх оптимізації.

Завдання 3. На підприємстві планується відвантаження товару в останніх числах місяця на суму 120 000 грн, у тому числі ПДВ – 20 000 грн, собівартість товарів складає 60 000 грн (в т. ч. ПДВ – 10 000 грн), інших витрат з реалізації немає.

Необхідно розрахувати суму податкових платежів за цією операцією та визначити напрями їх можливої оптимізації (в майбутньому можливо отримання збитків підприємством).

Приклад вирішення розрахункового завдання за темою 3

Завдання. На підприємстві на початку звітного періоду числилося 1 000 од. товару А за ціною 500 грн без ПДВ, придбаних без товарно-заготівельних витрат. За звітний період на підприємство поступив товар Б – 1 000 од. за ціною 400 грн без ПДВ і товар С – 1 000 од. за ціною 600 грн без ПДВ. Товарно-заготівельні витрати складають 10 % від вартості товару А і 15 % від вартості товару Б.

Було реалізовано за період 500 од. товару Б і С. Облік товарно-заготівельних витрат ведеться:

- 1) прямим методом;
- 2) непрямим методом через акумуляцію товарно-заготівельних витрат на окремому субрахунку.

Необхідно визначити суму товарно-заготівельних витрат у залишках запасів на кінець періоду.

Методичні рекомендації

1. Обчислюємо суму залишку товарно-заготівельних витрат під час застосування прямого методу:

$(1\ 000\ \text{од} \times 400\ \text{грн} \times 10\ \% + 1\ 000\ \text{од} \times 600\ \text{грн} \times 15\ \%) - (500\ \text{од} \times 400\ \text{грн} \times 10\ \% + 500\ \text{од} \times 600\ \text{грн} \times 15\ \%) = 65\ 000\ \text{грн}.$

2. Розраховуємо середній відсоток товарно-заготівельних витрат для застосування непрямого методу:

$(1\ 000\ \text{од} \times 400\ \text{грн} \times 10\ \% + 1\ 000\ \text{од} \times 600\ \text{грн} \times 15\ \%) / (1\ 000\ \text{од} \times 500\ \text{грн} + 1\ 000\ \text{од} \times 400\ \text{грн} = 1\ 000\ \text{од} \times 600\ \text{грн}) = 8,6666\ \%.$

3. Обчислюємо суму залишку товарно-заготівельних витрат під час застосування непрямого методу:

$(1\ 000\ \text{од} \times 400\ \text{грн} \times 10\ \% + 1\ 000\ \text{од} \times 600\ \text{грн} \times 15\ \%) - (500\ \text{од} \times 400\ \text{грн} + 500\ \text{од} \times 600\ \text{грн}) \times 8,6666\ \% = 86\ 666\ \text{грн}.$

Отже, різниця між розглянутими варіантами дорівнює: $86\ 666\ \text{грн} - 65\ 000\ \text{грн} = 21\ 666\ \text{грн}.$

Це дозволить отримати тимчасову економію з податку на прибуток за рахунок більш раннього списання товарно-заготівельних витрат на витрати у разі застосування прямого методу в розмірі:

$21\ 666\ \text{грн} \times 18\ \% = 3\ 899,88\ \text{грн}.$

Література для самостійної роботи за темою 3

Основна: [1, с. 32–64; 2, с. 417–420, 426–432; 3, с. 66–82; 4, с. 454–474; 6, с. 429–452]. Додаткова: [11, с. 14–19; 13, с.20–28; 14, с.12–22; 17, с. 56–66; 18, с. 62–69; 20, с. 60–69; 26, с. 20–24; 38, с. 69–75].

Тема 4. Види та етапи податкового планування на підприємстві

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: описувати основні види й етапи податкового планування на підприємстві; визначати види податкового планування на підприємстві, послідовність дій у розрізі окремих етапів податкового планування.

Питання для самостійного опрацювання за темою 4

1. Підходи вітчизняних і зарубіжних вчених до класифікації видів податкового планування.

2. Відмінні ознаки стратегічного та поточного податкового планування.
3. Теоретичні підходи до визначення етапів податкового планування.
4. Склад заходів податкового планування залежно від етапів податкового планування.
5. Податкові "лазівки" – практика застосування та наукові підходи до визначення.
6. Податкові пільги – практика застосування та наукові підходи до визначення.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 4

1. За характером управлінських рішень податкове планування розділяється на:
  - а) внутрішньодержавне, міжнародне;
  - б) податкове планування із застосуванням податкових пільг, податкове планування із застосуванням "лазівок" у законодавстві;
  - в) індивідуальне, корпоративне;
  - г) поточне, стратегічне.
2. Податкове планування, що здійснюється в процесі поточної діяльності підприємства з урахуванням законодавства на короткостроковий період називається:
  - а) індивідуальним;
  - б) поточним;
  - в) внутрішньодержавним;
  - г) стратегічним;
  - д) корпоративним.
3. Податкове планування, яке здійснюють суб'єкти господарювання, що не мають філій, відокремлених підрозділів, дочірніх підприємств називається:
  - а) індивідуальним;
  - б) поточним;
  - в) міжнародним;
  - г) стратегічним;
  - д) корпоративним.

4. Податкове планування, що здійснюється переважно на етапі створення підприємства з урахуванням законодавства на довгостроковий період, називається:

- а) індивідуальним;
- б) поточним;
- в) міжнародним;
- г) стратегічним;
- д) корпоративним.

5. Підприємство, що знаходиться на території України, реалізує товар за межу через Кіпр (офшорну зону). До якого виду податкового планування належать ці заходи?

- а) індивідуального;
- б) поточного;
- в) міжнародного;
- г) стратегічного;
- д) корпоративного.

6. Щоденний моніторинг законодавчої бази та контроль за дотриманням поточних податкових планів підприємства здійснюється в процесі:

- а) стратегічного податкового планування;
- б) поточного податкового планування.

7. Підбір даних про форми договірних стосунків, що плануються для використання підприємством, інформації із законодавчої нормативно-правової бази й інших даних, які використовуються в податковому плануванні, здійснюється на:

- а) планово-розробчому етапі;
- б) дослідницькому етапі;
- в) організаційно-підготовчому етапі;
- г) етапі практичної реалізації.

8. У податковому плануванні використовуються передбачені законодавством:

- а) пільги;
- б) пропуски;
- в) "лазівки";
- г) варіанти "а", "б" і "в";
- д) варіанти "а" і "в".

9. Вибір оптимального варіанту оптимізації податкових платежів у податковому плануванні здійснюється на:

- а) практичному етапі;
- б) дослідницькому етапі;
- в) планово-розробчому етапі;
- г) організаційно-підготовчому етапі.

10. Податкове поле підприємства визначається на:

- а) практичному етапі;
- б) дослідницькому етапі;
- в) планово-розробчому етапі;
- г) організаційно-підготовчому етапі.

Перелік ситуаційних завдань для самостійного вирішення за темою 4

Завдання 1. Засновник підприємства має намір передати підприємству товари, справедлива вартість яких складає 10 000 грн (без ПДВ).

На планово-розробчому етапі необхідно визначити напрями оптимізації податкових платежів за цією операцією та запропонувати форми договірних відносин.

Завдання 2. Підприємство, яке є платником єдиного податку, має намір отримати в оренду у фізичної особи комп'ютер. На планово-розробчому етапі необхідно з'ясувати, як вигідніше оформити цю угоду.

Завдання 3. Засновник підприємства має намір подарувати підприємству грошові кошти у розмірі 10 000 грн. На планово-розробчому етапі необхідно проаналізувати податкові наслідки за двома варіантами оформлення цієї операції:

- 1) безповоротна допомога підприємству, яку включаємо в дохід;
- 2) внесок до статутного капіталу підприємства, що не підлягає оподаткуванню податком на прибуток.

Приклад вирішення ситуаційного завдання за темою 4

Завдання. На підприємстві працює юрист з окладом 30 000 грн. На планово-розробчому етапі необхідно розрахувати суму податкових платежів, які стягуються зі заробітної плати юриста та визначити шляхи їх оптимізації.

Вирішення завдання.

1. Визначаємо суму податкових платежів, які стягуються із заробітної плати юриста в неоптимізаційному варіанті:

1) сума єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування розраховується так:

$$30\ 000\ \text{грн} \times 22\ \% = 6\ 600\ \text{грн};$$

2) податок з доходів фізичних осіб:

$$30\ 000\ \text{грн} \times 18\ \% = 5\ 400\ \text{грн};$$

3) військовий збір: $30\ 000\ \text{грн} \times 1,5\ \% = 450\ \text{грн}$.

Разом податкових платежів: 12 450 грн.

2. В оптимізаційному варіанті юрист реєструється приватним підприємцем-платником єдиного податку 3 групи (за ставкою 5 %) і надає підприємству юридичні послуги за договором про надання послуг.

У цьому варіанті оформлення договірних податкові платежі будуть дорівнювати:

1) єдиний податок: $30\ 000\ \text{грн} \times 5\ \% = 1\ 500\ \text{грн}$;

2) єдиний внесок на загальнообов'язкове соціальне страхування: $3\ 200\ \text{грн} \times 22\ \% = 704\ \text{грн}$.

Разом податкових платежів: 2 204 грн.

Сума економії податкових платежів у порівнянні з базовим варіантом складе: $12\ 450\ \text{грн} - 2\ 204\ \text{грн} = 10\ 246\ \text{грн}$.

Між тим слід врахувати, що заробітна плата (виплати за договором цивільно-правового характеру) та єдиний внесок на загальнообов'язкове соціальне страхування включаються у витрати підприємства.

Тому у варіанті зі складанням трудового договору до витрат буде включено: $30\ 000\ \text{грн} + 6\ 600\ \text{грн} = 36\ 600\ \text{грн}$. За рахунок цього податок на прибуток знизиться на: $36\ 600\ \text{грн} \times 18\ \% = 6\ 588\ \text{грн}$.

У варіанті з укладанням договору цивільно-правового характеру до витрат буде віднесено тільки суму 30 000 грн, що призведе до зменшення податку на прибуток на суму $30\ 000\ \text{грн} \times 18\ \% = 5\ 400\ \text{грн}$.

Таким чином, різниця між цими варіантами відносно податку на прибуток буде дорівнювати: $6\ 588\ \text{грн} - 5\ 400\ \text{грн} = 1\ 188\ \text{грн}$.

У результаті загальний економічний ефект (з урахуванням збільшення податку на прибуток підприємства) складе:

$$10\ 246\ \text{грн} - 1\ 188\ \text{грн} = 9\ 058\ \text{грн}.$$

Література для самостійної роботи за темою 4

Основна: [1, с. 65–75; 2, с. 433–447; 4, с. 454–473; 6, с. 462–470].
Додаткова: [26, с. 20–21; 46, с. 72–104].

Тема 5. Методика податкового планування на підприємстві

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: описувати структуру податкового обліку з акцизного податку; характеризувати основні заходи податкового планування у розрізі окремих етапів; розраховувати податковий тягар та здійснювати систематизацію податкових схем; складати проекти податкового планування; вибирати проект податкового планування на основі критеріїв оптимальності; визначати ефективність заходів з податкового планування.

Питання для самостійного опрацювання за темою 5

1. Перспективний та ретроспективний аналіз податкового поля підприємства.
2. Податкові схеми – підходи до топології складання.
3. Негативні чинники, що здійснюють вплив на заходи податкового планування.
4. Аналіз ефективності заходів податкового планування.
5. Проблематика застосування схем у податковому плануванні.
6. Моніторинг податкових планів як засіб підвищення ефективності податкового планування.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 5

1. На етапі визначення проекту податкового планування з оптимальними показниками використовуються методи:
  - а) нормативний метод;
  - б) розрахунково-аналітичний метод;
  - в) графо-аналітичних залежностей;
  - г) варіант "а" і "б";
  - д) варіант "а", "б" і "в".
2. На етапі розрахунку податкових платежів за альтернативними варіантами оподаткування використовуються методи:
  - а) нормативний метод;
  - б) розрахунково-аналітичний метод;

в) графо-аналітичних залежностей;

г) варіанти "а" і "б";

д) варіанти "а", "б" і "в".

3. До критеріїв оптимальності в податковому плануванні належать:

а) показник прибутковості проекту податкового планування;

б) показник ризиків проекту податкового планування;

в) показник економічного ефекту проекту податкового планування;

г) варіанти "а", "б" і "в";

д) варіанти "а" і "б".

4. У додану вартість за проектом податкового планування включаються:

а) матеріальні витрати за проектом;

б) податки за проектом;

в) чистий прибуток за проектом;

г) варіанти "б" і "в";

д) варіанти "а", "б" і "в".

5. Обмеження в податковому плануванні бувають:

а) ресурсні;

б) законодавчі;

в) соціальні;

г) варіанти "а", "б", "в";

д) варіанти "а", "б".

6. На етапі виділення основних напрямків оптимізації податкових платежів використовуються методи:

а) нормативний метод;

б) розрахунково-аналітичний метод;

в) делегування податків структурі-сателіту;

г) варіанти "а" і "б";

д) варіанти "а", "б" і "в".

7. Елементами податкової схеми є:

а) підприємство-оптимізатор;

б) партнери, посередники підприємства-оптимізатора, що беруть участь у податковому плануванні;

в) фінансові потоки підприємства, що беруть участь у податковому плануванні;

г) варіанти "а", "б" і "в";

д) варіанти "а" і "б".

8. Аналіз податкового поля підприємства містить:

- а) аналіз структури податкових платежів;
- б) аналіз динаміки податкових платежів;
- в) аналіз податкового тягаря підприємства;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а", "б".

9. До проектів податкового планування відносять:

- а) основні проекти;
- б) резервні проекти;
- в) аварійні проекти;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а", "б".

10. До зовнішніх чинників відхилення виконання показників бюджету податків належать такі:

- а) зміна законодавства;
- б) зміна дій контрагентів;
- в) ухвалення незапланованих рішень керівництва;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а", "б".

Перелік ситуаційних завдань для самостійного вирішення за темою 5

Завдання 1. Підприємство-платник єдиного податку за ставкою 5 % і виконує роботи з пошиття одягу на замовлення. Вартість типового замовлення складає 1 000 грн, у т. ч. собівартість тканини – 400 грн.

На січень 2018 р. заплановано одержання 50 замовлень.

Необхідно:

1. Розрахувати податкові наслідки здійснення даної операції за заданими умовами.
2. Визначити напрямки оптимізації єдиного податку для даної операції.
3. Скласти проекти податкового планування в розрізі альтернативних варіантів оподаткування.
4. Вибрати оптимальний проект.

Завдання 2. Підприємство – платник податку на прибуток і ПДВ реалізує товари з 60 % націнкою, але для оптимізації оподаткування

податком на прибуток цю суму планується знизити до 30 %. У майбутньому періоді планується здійснення поставки товарів на суму 600 000 грн з урахуванням ПДВ.

Необхідно:

1. Розрахувати податкові наслідки здійснення даної операції за заданими умовами.
2. Визначити напрямки оптимізації єдиного податку для даної операції.
3. Скласти проекти податкового планування в розрізі альтернативних варіантів оподаткування.
4. Вибрати оптимальний проект.

Приклад вирішення ситуаційного завдання за темою 5

Завдання. Підприємство планує здійснити відвантаження товару покупцю на суму 185 900 грн (враховуючи ПДВ), собівартість товару складає 120 000 грн (з урахуванням ПДВ).

Необхідно:

1. Розрахувати податкові наслідки здійснення даної операції за заданими умовами.
2. Визначити напрямки оптимізації податку на прибуток для даної операції.
3. Скласти проект податкового планування.

Вирішення завдання.

1. Обчислюємо суму податкових зобов'язань із податку на прибуток підприємств і ПДВ у базовому варіанті:

1) сума податку на прибуток складе: $(185\,900 \text{ грн} / 1,2 - 120\,000 \text{ грн} / 1,2) \times 18\% = 9\,885 \text{ грн}$;

2) сума податкових зобов'язань із ПДВ дорівнює:

$185\,900 \text{ грн} / 6 - 120\,000 \text{ грн} / 6 = 10\,983,33 \text{ грн}$.

2. Оптимізувати суму податку на прибуток можливо за рахунок зміни форми угоди з договору купівлі-продажу на договір комісії з комісіонером, який є платником єдиного податку на третій групі, та сплачує єдиний податок за ставкою 3 % і є платником ПДВ.

3. Складаємо проект податкового планування.

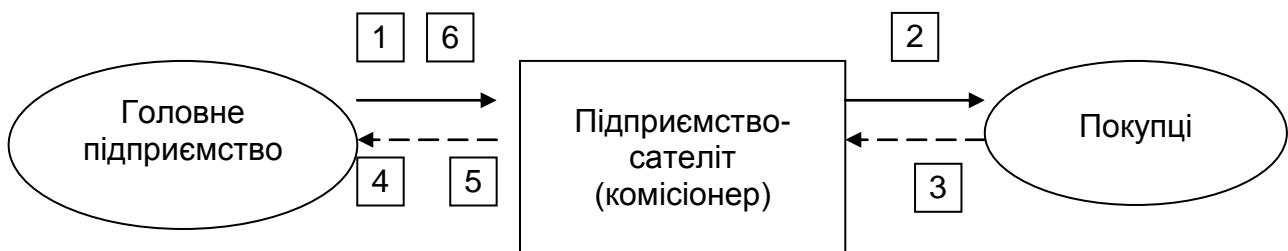

Рис. 1. Топологія податкової схеми

- 1 – відвантаження товару за договором комісії в сумі 185 900 грн з урахуванням ПДВ підприємству-сателіту основним підприємством;
- 2 – відвантаження товару за договором купівлі-продажу покупцям комісіонером в сумі 185 900 грн з урахуванням ПДВ;
- 3 – отримання оплати від покупців комісіонером в сумі 185 900 грн з урахуванням ПДВ;
- 4 – отримання оплати від комісіонера комітентом-основним підприємством у сумі 185 900 грн з урахуванням ПДВ;
- 5 – виставлення рахунку за комісійні послуги комісіонером комітенту на суму 8 210 грн з урахуванням ПДВ;
- 6 – оплата рахунку за комісійні послуги комісіонеру комітентом на суму 8 210 грн з урахуванням ПДВ.

З рис. 1 видно, що в проекті основне підприємство реалізує товар за реальною продажною вартістю в сумі 185 900 грн з ПДВ покупцям через сателіта-комісіонера. За надані послуги комісіонер виставляє рахунки на суму націнки (8 210 грн з ПДВ або 6 841,67 грн без ПДВ), яку комісіонер відносить до складу витрат.

У результаті націнка "осідає" на структурі-сателіті й обкладається замість податку на прибуток 3 % єдиним податком.

2. Склад ресурсів, необхідних для практичної реалізації схеми.

Припустимо, що до складу ресурсів, необхідних для практичної реалізації схеми належать тільки витрати в грошовій формі на:

- державну реєстрацію структур-сателітів (1 000 грн);

– пошук і матеріальне заохочення засновників структур-сателітів (1 000 грн);

– ведення документації структур-сателітів (зарплата директора та бухгалтера тощо – 2 000 грн).

3. Обмеження проекту – відсутні.

4. Ризики проекту:

організаційні – можливість не знаходження засновників для реєстрації структури-сателіта. За експертними оцінками вірогідність виникнення цього ризику оцінюється як 0,1, збитки при цьому будуть відсутні.

законодавчі – можливість зміни законодавчих актів, що регулюють оподаткування юридичних осіб-платників єдиного податку.

Ці ризики обумовлені двома чинниками.

Перший чинник: можливість скасування спрощеної системи оподаткування. За експертними оцінками його значення 0,1, збитки – витрати на реєстрацію сателітів – 2 000 грн.

Другий чинник: зміна законодавчих актів, що регулюють порядок застосування спрощеної системи оподаткування, зокрема, ставки єдиного податку та граничних обмежень. Вірогідність виникнення цього чинника за експертними оцінками визначається як 0,01, збитки – 2 000 грн.

5. Математична модель розрахунку економічного ефекту проекту:

Економічний ефект від оптимізації податку на прибуток (Е1) за проектом може бути розрахований за формулою:

$$E = KB / 1,2 \times (0,18 - 0,03) = 0,125 \times KB \quad (1)$$

де KB1 – сума комісійної винагороди з ПДВ, грн.

За таких умов показник економічного ефекту складе:

$$E = 0,125 \times 82\,100 \text{ грн} = 10\,262,50 \text{ грн.}$$

Економічний ефект від реалізації проекту №1 (ЕФ) можна визначити за формулою:

$$EФ = E - ДР, \quad (2)$$

де ДР – додаткові витрати, пов'язані з реалізацією проекту, грн.

За даними прикладу економічний ефект від реалізації проекту складе:

$$ЕФ = 10\,262,50 \text{ грн} - 4\,000 \text{ грн} = 6\,262,50 \text{ грн.}$$

Література для самостійної роботи за темою 5

Основна: [1, с. 109–154; 2, с. 474–477; 4, с. 64–87]. Додаткова: [20, с. 52–59; 21, с. 68–75; 22, с. 66–75; 23, с. 62–68; 26, с. 55–63, 27, с. 70–5; 28, с. 69–75].

Змістовий модуль 2

Організація податкового планування окремих видів податків

Тема 6. Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: знати склад ресурсного забезпечення податкового планування на підприємстві; організовувати ресурсне забезпечення податкового планування на підприємстві; обґрунтовувати рішення щодо доцільності впровадження системи податкового планування на підприємстві.

Питання для самостійного опрацювання за темою 6

1. Структура податкової групи на малих, середніх та великих підприємствах.
2. Особливості документообігу в рамках податкового планування.
3. Посадова інструкція податкового менеджера.
4. Функціональні обов'язки податкового менеджера.
5. Проблемні аспекти ресурсного забезпечення податкового планування.
6. Проблемні аспекти визначення доцільності формування системи податкового планування на підприємстві.
7. Інформаційне забезпечення в податковому плануванні.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 6

1. Плани податкових платежів на підприємстві складає:
  - а) планово-економічна служба;
  - б) інформаційно-аналітична служба;
  - в) служба з внутрішнього аудиту та фінансового управління підприємством;
  - г) юридична служба.
2. Контроль за змінами в оподаткуванні на підприємстві здійснює:
  - а) планово-економічна служба;
  - б) інформаційно-аналітична служба;
  - в) служба з внутрішнього аудиту та фінансового управління підприємством;
  - г) юридична служба.
3. Впроваджує схеми з податкового планування на підприємстві:
  - а) планово-економічна служба;
  - б) інформаційно-аналітична служба;
  - в) служба з внутрішнього аудиту та фінансового управління підприємством.
  - г) юридична служба.
4. Загальний контроль заходів податкового планування на підприємстві здійснює:
  - а) фінансовий директор;
  - б) головний бухгалтер;
  - в) аудитор;
  - г) варіанти "а" – "в";
  - д) варіанти "а" та "б".
5. Аналіз ефективності впроваджених заходів податкового планування на підприємстві здійснює:
  - а) планово-економічна служба;
  - б) інформаційно-аналітична служба;
  - в) служба з внутрішнього аудиту та фінансового управління підприємством;
  - г) юридична служба.
6. Аналіз відхилень фактичних сум податкових платежів від планових на підприємстві здійснює:
  - а) планово-економічна служба;

- б) інформаційно-аналітична служба;
- в) служба з внутрішнього аудиту та фінансового управління підприємством;
- г) юридична служба.

7. Звіт про результати податкового планування на підприємстві складає:

- а) планово-економічна служба;
- б) інформаційно-аналітична служба;
- в) служба з внутрішнього аудиту та фінансового управління підприємством;
- г) юридична служба.

8. До заходів забезпечення податкового планування відносять:

- а) кадрове забезпечення;
- б) інформаційне забезпечення;
- в) матеріальне забезпечення;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а" та "б".

9. Інформаційний масив, задіяний в розробці та реалізації заходів податкового планування, а також організації податкового планування на підприємстві, зокрема, під час підбору кадрового персоналу з податкового плануванні, це:

- а) кадрове забезпечення;
- б) інформаційне забезпечення;
- в) матеріальне забезпечення;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а" та "б".

10. До основних функцій податкових менеджерів належать:

- а) розробка заходів з податкового планування;
- б) координація податкових планів з бюджетами й іншими планами підприємства, а також дій усіх підрозділів, які беруть участь у податковому плануванні;
- в) моніторинг і контроль заходів з податкового планування;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а" та "б".

Перелік ситуаційних завдань для самостійного вирішення за темою 6

1. До складу проектної групи з податкового планування входить представник юридичного відділу. Продемонструйте на прикладі, як саме представник бере участь у заходах з податкового планування, зокрема, здійснює правовий аналіз заходів з податкового планування, надає інформацію про заплановані й фактичні форми договорів з контрагентами.

2. До складу проектної групи з податкового планування входить головний бухгалтер. Продемонструйте на прикладі, як саме головний бухгалтер бере участь у заходах з податкового планування, зокрема, надає інформацію про заплановані й фактичні терміни, суми розрахунків з контрагентами, фактичну наявність активів і зобов'язань.

3. Продемонструйте на прикладі, представники яких підрозділів підприємства беруть участь у моніторингу і контролі заходів податкового планування.

Приклад вирішення ситуаційного завдання за темою 6

Ситуаційне завдання. До складу проектної групи з податкового планування входить представник відділу бюджетування. Продемонструйте на прикладі, як саме представник бере участь у заходах з податкового планування, зокрема, надає та коригує бюджети підприємства.

Приклад відповіді. Взаємозв'язок бюджетів можна представити так: у процесі первинного зв'язку показники операційних і фінансових бюджетів виступають джерелом інформації для розрахунку податкових платежів з альтернативних варіантів оподаткування (податкового планування), на підставі аналізу яких вибирається оптимальний спосіб здійснення діяльності підприємства. Наприклад, показники бюджетів виробництва, продажів, витрат на збут, адміністративних витрат, капітальних інвестицій, грошових коштів виступають початковими даними для визначення сум податкових платежів підприємства, що підлягають до сплати в майбутніх періодах, аналіз яких дозволяє виявити напрями оптимізації платежів з податку на прибуток і ПДВ.

Вторинний (зворотний) зв'язок полягає в тому, що показники операційних і фінансових бюджетів коригуються в залежності від підсумкових результатів заходів податкового планування. Так, у результаті здійснення оптимізаційних заходів знижується первинна сума податкових платежів й інших показників операційних і фінансових бюджетів, що викликає необхідність їх коригування.

Припустимо, що за початковими даними бюджету витрат на збут заробітна плата маркетолога склала 8 000 грн на місяць, а єдиний внесок на загальнообов'язкове соціальне страхування, нарахований на його заробітну плату – 1 760 грн. Ці показники беруться за базу для здійснення заходів податкового планування – здійснюється первинний зв'язок, де бюджет витрат на збут виступає системою, що управляє.

У результаті застосування методу заміни стосунків з'ясувалося, що підприємство може уникнути відтоку грошових коштів у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування (1 760 грн), якщо замість постійного працівника послуги з маркетингового дослідження надаватиме фізична особа-приватний підприємець, що знаходиться на спрощеній системі оподаткування зі сплатою єдиного податку за ставкою 5 %.

Якщо керівництво підприємства прийме рішення про зміну форми взаємин, що існує, цей показник бюджету витрат на збут знизиться на 1 760 грн, тобто буде здійснений вторинний (зворотна) зв'язок, у якому бюджет витрат на збут виступить керованою системою. Здійснює заходи щодо надання інформації з бюджету витрат на збут, і подальше його коригування представник відділу бюджетування.

Література для самостійної роботи за темою 6

Основна: [1, с. 90–108]. Додаткова: [21, с. 68–75; 24, с. 70–75].

Тема 7. Податкове планування податку на прибуток

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: вміти складати схеми та проекти оптимізації податку на прибуток; обґрунтовувати рішення з урахуванням факторів оптимізації податку на прибуток.

Питання для самостійного опрацювання за темою 7

1. Вплив взаємозв'язку податків на податкове планування податку на прибуток.
2. Застосування спеціальних методів у податковому плануванні податку на прибуток.
3. Особливості складання проектів оптимізації податку на прибуток.

4. Використання методу делегування податків структурі-сателіту в податковому плануванні податку на прибуток.

5. Використання методу податкової політики в податковому плануванні податку на прибуток.

6. Використання методу відстрочення податкового платежу в податковому плануванні податку на прибуток.

7. Використання методу заміни відносин у податковому плануванні податку на прибуток.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 7

1. Яким чином на податок на прибуток вплине зниження податку на нерухомість на 10 000 грн:

- а) податок на прибуток збільшиться на 10 000 грн;
- б) податок на прибуток знизиться на 10 000 грн;
- в) податок на прибуток збільшиться на 1 800 грн;
- г) податок на прибуток знизиться на 1 800 грн;
- д) сума податку на прибуток не зміниться.

2. Яким чином на податок на прибуток вплине зниження податку на землю на 10 000 грн:

- а) податок на прибуток збільшиться на 10 000 грн;
- б) податок на прибуток знизиться на 10 000 грн;
- в) податок на прибуток збільшиться на 1 800 грн;
- г) податок на прибуток знизиться на 1 800 грн;
- д) сума податку на прибуток не зміниться.

3. Під час застосування якого методу нарахування амортизації вартість необоротного активу буде списано на витрати більш швидко:

- а) методу зменшення залишкової вартості;
- б) методу прискореного зменшення залишкової вартості;
- в) кумулятивного методу;
- г) прямолінійного методу.

4. Під час застосування якого методу списання запасів в умовах інфляції їх вартість буде списано на витрати більш швидко:

- а) методу ФІФО;
- б) методу періодичної середньозваженої собівартості одиниці запасів на дату операції;

в) методу щомісячної середньозваженої собівартості одиниці запасів на кінець місяця.

5. Підприємство відвантажило товар на умовах договору відповідального зберігання на суму 10 000 грн (без ПДВ). Собівартість товару складає 8 000 грн (без ПДВ). Чи виникне податок на прибуток за такою операцією?

- а) виникне в розмірі 2 000 грн;
- б) виникне в розмірі 360 грн;
- в) виникне в розмірі 10 000 грн;
- г) виникне в розмірі 1 800 грн;
- д) податок на прибуток не виникне.

6. Комітент відвантажив товар на умовах договору комісії на суму 10 000 грн (без ПДВ). Собівартість товару складає 8 000 грн (без ПДВ). Сума комісійної винагороди складає 1 000 грн (без ПДВ). Комісіонер ще не відвантажив товар покупцям і не отримав від них авансову оплату. Чи виникне в комітента податок на прибуток за такою операцією?

- а) виникне в розмірі 1 000 грн;
- б) виникне в розмірі 180 грн;
- в) виникне в розмірі 9 000 грн;
- г) виникне в розмірі 1 800 грн;
- д) податок на прибуток не виникне.

7. Комітент відвантажив товар на умовах договору комісії на суму 10 000 грн (без ПДВ). Собівартість товару складає 8 000 грн (без ПДВ). Сума комісійної винагороди складає 1 000 грн (без ПДВ). Комісіонер відвантажив товар покупцям, але не отримав від них оплату. Чи виникне в комітента податок на прибуток за такою операцією?

- а) виникне в розмірі 1 000 грн;
- б) виникне в розмірі 180 грн;
- в) виникне в розмірі 9 000 грн;
- г) виникне в розмірі 1 800 грн;
- д) податок на прибуток не виникне.

8. Комітент відвантажив товар на умовах договору комісії на суму 10 000 грн (без ПДВ). Собівартість товару складає 8 000 грн (без ПДВ). Сума комісійної винагороди складає 1 000 грн (без ПДВ). Комісіонер не відвантажив товар покупцям, але отримав від них авансову оплату. Чи виникне у комітента податок на прибуток за такою операцією?

- а) виникне в розмірі 1 000 грн;
- б) виникне в розмірі 180 грн;

- в) виникне в розмірі 9 000 грн;
- г) виникне в розмірі 1 800 грн;
- д) податок на прибуток не виникне.

9. Сума податку на прибуток за 4 квартал 2017 р. дорівнювала 50 000 грн, за 1 квартал 2018 р. – 20 000 грн. Відносне зменшення податку на прибуток за цих умов буде дорівнювати:

- а) 30 000 грн;
- б) 0,4;
- в) 2,5.

10. Сума податку на прибуток за 4 квартал 2017 р. дорівнювала 50 000 грн, за 1 квартал 2018 р. – 20 000 грн. Абсолютне зменшення податку на прибуток за цих умов буде дорівнювати:

- а) 30 000 грн;
- б) 0,4;
- в) 2,5.

Перелік ситуаційних завдань для самостійного вирішення за темою 7

Завдання 1. У квітні 2017 р. підприємство придбало устаткування вартістю 96 000 грн з ПДВ. Мінімально допустимий термін корисного використання: загальний термін 5 років, прискорений – 2 року. Ліквідаційна вартість об'єкта встановлена в розмірі 5 000 грн. Вартість устаткування, що амортизується, складе: $96\ 000 / 1,2 - 5\ 000 = 75\ 000$ грн.

Необхідно розрахувати суму амортизації методом зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивним методом; прямолінійним методом і визначити, за яким методом амортизація нараховується швидше.

Завдання 2. Підприємство відвантажило в січні 2018 р. товар на суму 120 000 грн (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн), собівартість товару складає 96 000 грн (у т. ч. ПДВ – 16 000 грн). Продавець є квартальним платником податку на прибуток.

Необхідно розрахувати суму податкових платежів за цією операцією та визначити напрями їх оптимізації.

Приклад вирішення ситуаційного завдання за темою 7

Завдання 1. У квітні 2017 р. підприємство придбало устаткування вартістю 96 000 грн з ПДВ. Мінімально допустимий термін корисного використання: загальний термін 5 років, прискорений термін – 2 роки. Ліквідаційна вартість об'єкта встановлена в розмірі 5 000 грн. Вартість устаткування, що амортизується, складе: $96\ 000\ \text{грн} / 1,2 - 5\ 000\ \text{грн} = 75\ 000\ \text{грн}$.

Необхідно визначити ефект від нарахування прискореної амортизації з податку на прибуток за заданими умовами.

Вирішення завдання. Обчислюємо річну суму амортизації так:

$$A = A_m / K, \quad (3)$$

де A_m – вартість основного засобу (тобто первинна вартість за вирахуванням ліквідаційної), що амортизується, грн;

K – термін корисного використання основного засобу, років.

За даними прикладу річна сума амортизації складе:

1) для терміну 5 років: $A = 75\ 000\ \text{грн} / 5\ \text{років} = 15\ 000\ \text{грн}$, щомісячна сума амортизації: $15\ 000\ \text{грн} / 12\ \text{міс.} = 1\ 250\ \text{грн}$;

2) для терміну 2 року: $A = 75\ 000\ \text{грн} / 2\ \text{роки} = 37\ 500\ \text{грн}$. Щомісячна сума амортизації: $37\ 500\ \text{грн} / 12\ \text{міс.} = 3\ 125\ \text{грн}$.

Отже, щодо нарахування амортизації за 2017 р. різниця в сумах амортизації складе: $(3\ 125\ \text{грн} - 1\ 250\ \text{грн}) \times 8\ \text{міс.} = 15\ 000\ \text{грн}$.

Щодо нарахування амортизації за 2018 р. різниця буде дорівнювати: $(3\ 125\ \text{грн} - 1\ 250\ \text{грн}) \times 12\ \text{міс.} = 22\ 500\ \text{грн}$.

Амортизація за 2019 р. відрізнятиметься на суму:

$$(3\ 125\ \text{грн} - 1\ 250\ \text{грн}) \times 4\ \text{міс.} = 7\ 500\ \text{грн}.$$

Отже, відмінності істотні, тому має сенс скористатися преференцією в частині застосування прискореної амортизації.

Проте слід врахувати, що прямолінійний метод належить до найменш гнучких. Тому щодо порівняння варіанту прискореної амортизації з іншими варіантами нарахування амортизації відмінності будуть менш помітними.

Для ілюстрації порівняємо варіант прискореної амортизації з варіантом, за яким амортизація на устаткування нараховується методом зменшення залишкової вартості протягом 5 років.

У методі зменшення залишкової вартості річна сума амортизації визначається так:

$$A = C_n \times \Gamma_n, \quad (4)$$

де C_n – залишкова вартість основного засобу на початок звітнього року (первинна на дату початку нарахування амортизації);

Γ_n – річна норма амортизації, яка, у свою чергу, розраховується за формулою:

$$\Gamma_n = 1 - \sqrt[n]{\frac{C_{\text{лікв}}}{C_{\text{сперв}}}}, \quad (5)$$

де n – кількість років корисного використання основного засобу;

$C_{\text{лікв}}$, $C_{\text{сперв}}$ – відповідно ліквідаційна і первинна вартість основного засобу.

У цьому методі на суму ліквідаційної вартості вартість основного засобу, що амортизується, не зменшується. Щодо використання цього методу слід врахувати, що для "перерозподілу" амортизаційних відрахувань у ньому між роками застосовуються два підходи.

Варіант 1 – "астрономічний". Суть цього варіанту полягає в тому, що за ситуації, коли кількість місяців нарахування амортизації в першому календарному році менше 12, недонарахована річна сума амортизації переноситься на наступний календарний рік. Тобто розрахована за річною нормою сума амортизації перерозподіляється між суміжними роками.

У цьому прикладі це виглядатиме так.

Річна норма амортизації для терміну 5 років:

$$\Gamma_n = 1 - \sqrt[5]{\frac{5\,000}{80\,000}} \approx 0,4255608.$$

Розрахунок амортизації методом зменшення залишкової вартості ("астрономічний" підхід) наведено у табл. 3.

**Розрахунок амортизації методом
зменшення залишкової вартості
("астрономічний" підхід)**

Астрономічний рік	Розрахунок річної суми амортизації	Річна сума амортизації	Амортизація на кінець року	Залишкова вартість об'єкта основних засобів на початок року
–	–	–	–	80 000,00
З 01.05.2017 по 31.04.2018 р.	80 000 грн × × 0,4256508	34 052,06	34 052,06	45 947,94
З 01.05.2018 по 31.04.2019 р.	45 947,94 грн × × 0,4256508	19 557,78	53 609,84	26 390,16
З 01.05.2019 по 31.04.2020 р.	26 390,16 грн × × 0,4256508	11 232,99	64 842,83	15 157,17
З 01.05.2020 по 31.04.2021 р.	15 157,17 грн × × 0,4256508	6 451,66	71 294,49	8 705,51
З 01.05.2021 по 31.04.2022 р.	8 705,51 грн × × 0,4256508	3 705,51	75 000,00	5 000,00

Із табл. 3 видно, що спочатку амортизація нараховується за астрономічними роками множення річної норми амортизації (0,4256508) на залишкову вартість об'єкта основних засобів на початок астрономічного року. В цьому прикладі астрономічний рік починається з 1 травня.

Водночас слід врахувати, що за діючими правилами амортизація нараховується з розбиттям на календарні роки, які починаються з 1 січня. З огляду на це визначену вище суму необхідно перерозподілити між календарними роками.

Продемонструємо розрахунок за даною процедурою на підставі наведеного прикладу в табл. 4.

Розрахунок амортизації методом зменшення залишкової вартості
(розподіл між календарними роками)

Календарний рік	Розрахунок річної суми амортизації	Річна сума амортизації	Амортизація на кінець року	Залишкова вартість об'єкта основних засобів на початок року
–	–	–	–	80 000,00 (на 01.05.17 р.)
2017	34 052,06 грн × 8/12	22 701,38	22 701,38	57 298,62
2018	34 052,06 грн × × 4/12 + 19 557,78 грн × 8/12	24 389,20	47 090,58	32 909,42
2019	19 557,78 грн × × 4/12 + 11 232,99 грн × 8/12	14 007,93	61 098,51	18 901,49
2020	11 232,99 грн × × 4/12 + 6 451,66 грн × 8/12	8 045,44	69 143,95	10 856,05
2021	6 451,66 грн × × 4/12 + 3 705,51 грн × 8/12	4 620,88	73 764,83	6 235,17
2022	3 705,51 грн × 4/12	1 235,17	75 000,00	5 000,00

Як можна побачити із таблиці 4 розраховану за астрономічними роками суму амортизації розподіляють між календарними роками пропорційно кількості місяців, які приходяться на кожен календарний рік.

Зокрема, за даними прикладу на 2017 календарний рік приходиться 8/12 амортизації астрономічного 2017 року; на 2018 календарний рік приходиться 4/12 амортизації астрономічного 2017 року та 8/12 амортизації астрономічного 2018 року; на 2019 календарний рік приходиться 4/12 амортизації астрономічного 2018 року та 8/12 амортизації астрономічного 2019 року; на 2020 календарний рік приходиться 4/12 амортизації астрономічного 2019 року та 8/12 амортизації астрономічного 2020 року; на 2021 календарний рік приходиться 4/12 амортизації астрономічного 2020 року та 8/12 амортизації астрономічного 2021 року; на 2022 календарний рік приходиться 4/12 амортизації астрономічного 2021 року.

Варіант 2 – "календарний". У цьому підході річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первинної вартості на дату початку нарахування амортизації і річної норми амортизації так, як показано в табл. 5.

**Розрахунок амортизації методом зменшення залишкової вартості
("календарний" підхід)**

Календарний рік	Розрахунок річної суми амортизації	Річна сума амортизації	Амортизація на кінець року	Залишкова вартість об'єкта основних засобів на початок року
–	–	–	–	80 000,00 (на 01.02.17 р.)
2017	$80\,000 \text{ грн} \times 0,4256508 \times 8/12$	22 701,38	22 701,38	57 298,62
2018	$57\,298,62 \text{ грн} \times 0,4256508$	24 389,21	47 090,59	32 909,41
2019	$32\,909,41 \text{ грн} \times 0,4256508$	14 007,92	61 098,51	18 901,49
2020	$18\,897,39 \text{ грн} \times 0,4256508$	8 045,43	69 143,94	10 856,06
2021	$10\,852,77 \text{ грн} \times 0,4256508$	4 620,89	73 764,83	6 235,17
2022	$6\,235,17 \text{ грн} \times 0,4256508 \times 4/12$	884,77	74 649,6	5 350,40

Недоамортизовану суму (350,40 грн) в "календарному" підході списують на амортизацію в останній рік експлуатації. У результаті амортизація за 2022 р. складе: 884,77 грн + 350,4 грн = 1 235,17 грн.

Узагальнимо результати обчислень в табл. 6.

Результати обчислень за методами нарахування амортизації

Рік	Сума амортизації по методах			Відмінність у сумах амортизації між методом зменшення залишкової вартості	
	прямолінійний (5 років)	прямолінійний (2 роки)	зменшення залишкової вартості	прямолінійним методом (5 років)	прямолінійним методом (2 роки)
2017	10 000,00	25 000,00	22 701,38	12 701,38	-2 298,62
2018	15 000,00	37 500,00	24 389,20	9 389,20	-13 110,80
2019	15 000,00	12 500,00	14 007,93	-992,07	1 507,93
2020	15 000,00	–	8 045,44	-6 954,56	8 045,44
2021	15 000,00	–	4 620,88	-10 379,12	4 620,88
2022	5 000,00	–	1 235,17	-3 764,83	1 235,17
Усього	75 000,00	75 000,00	75 000,00	0	0

Аналіз відмінності в сумах амортизації між методом зменшення залишкової вартості та прямолінійним методом під час нарахування амортизації протягом терміну 5 років показав, що вигідніший перший метод. У ньому амортизація протягом перших двох років нараховується швидше на суму: $12\,701,38 \text{ грн} + 9\,389,20 \text{ грн} = 22\,090,58 \text{ грн}$.

Порівняння амортизації, нарахованої методом зменшення залишкової вартості та прямолінійним методом під час нарахування амортизації протягом дворічного терміну показує, що вигідніший прямолінійний метод (прискореної амортизації), в якому протягом перших двох років амортизація нараховується швидше на суму:

$$2\,298,62 \text{ грн} + 13\,110,80 \text{ грн} = 15\,409,42 \text{ грн}.$$

У той же час ця відмінність менш істотна, ніж різниця між сумами амортизації, нарахованої за прямолінійним методом протягом терміну 5 років і 2 роки, яка за цей період складе: $15\,000 \text{ грн} + 22\,500 \text{ грн} = 37\,500 \text{ грн}$.

Тому в тих випадках, коли підприємство не має права на прискорену амортизацію, має сенс амортизувати основні засоби методом зменшення залишкової вартості.

Література для самостійної роботи за темою 7

Основна: [1, с. 155–232; 3, с. 110–167]. Додаткова: [27, с. 69–79; 28, с. 71–79; 29, с. 73–79; 30, с. 97–105; 31, с. 65–73; 32, с. 72–79; 34, с. 66–72; 33, с. 72–81; 35, с. 20–24; 36, с. 20–24; 41, с. 102–108; 42, с. 54–59; 43, с. 54–56; 44, с. 25–28].

Тема 8. Податкове планування податку на додану вартість

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: вміти складати схеми та проекти оптимізації податку на додану вартість; обґрунтовувати рішення з урахуванням факторів оптимізації податку на додану вартість.

Питання для самостійного опрацювання за темою 8

1. Напрямки оптимізації експортного відшкодування ПДВ.
2. Використання методу відстрочення податкового платежу в податковому плануванні ПДВ.
3. Використання методу заміни відносин у податковому плануванні ПДВ.

4. Особливості складання проектів оптимізації ПДВ.
5. Вплив системи електронного адміністрування ПДВ на заходи податкової оптимізації.

**Перелік тестових запитань для самостійного
вирішення за темою 8**

1. На яку дату виникає право на застосування нульової ставки ПДВ за експортними операціями:
  - а) на дату відвантаження товару на експорт;
  - б) на дату оформлення митної декларації;
  - в) на дату "першої події": відвантаження товару на експорт або оплати товару нерезидентом.
2. Суми неустойки, які нараховуються за невиконання умов договору:
  - а) включаються в базу оподаткування ПДВ;
  - б) не включаються в базу оподаткування ПДВ.
3. Суми відшкодування збитків, які нараховуються за невиконання умов договору:
  - а) включаються в базу оподаткування ПДВ;
  - б) не включаються в базу оподаткування ПДВ.
4. Платник ПДВ закупив товар за 12 000 грн (з урахуванням ПДВ – 2 000 грн), а продає товар за договором купівлі-продажу за 9 600 грн (з урахуванням ПДВ – 1 600 грн). Сума податкових зобов'язань з ПДВ, які нараховуються на дату першої події (відвантаження товару або оплати товару покупцем) у цьому випадку становить:
  - а) 2 000 грн;
  - б) 1 600 грн;
  - в) 0 грн;
  - г) –400 грн.
5. Платник ПДВ закупив товар за 12 000 грн (з урахуванням ПДВ – 2 000 грн), і продає цей товар за договором комісії за 12 000 грн (з урахуванням ПДВ – 2 000 грн). При цьому сума комісійної винагороди за продаж товару складає 2 400 грн (з урахуванням ПДВ – 400 грн). Загальна сума податкових зобов'язань, що підлягає сплаті до бюджету в цьому випадку становить:
  - а) 2 000 грн;
  - б) 1 600 грн;
  - в) 0 грн;
  - г) –400 грн.

6. Комітент-платник ПДВ передає товар для продажу комісіонеру за 12 000 грн (з урахуванням ПДВ – 2 000 грн). Чи виникають податкові зобов'язання з ПДВ на дату передачі товару комісіонеру:

а) виникають на суму 2 000 грн;

б) не виникають, а будуть обчислені на суму 2 000 грн на дату відвантаження товару комісіонером покупцю.

7. Продавець відвантажив товар за договором торгівлі у розстрочку на суму 12 000 грн (з урахуванням ПДВ – 2 000 грн). За умовами договору щомісячно впродовж 6 місяців нараховуються відсотки в розмірі 120 грн (з урахуванням ПДВ – 20 грн). У якому розмірі обчислюються податкові зобов'язання з ПДВ на дату передачі товару покупцю:

а) виникають на суму 2 000 грн;

б) не виникають, а будуть обчислені на суму 2 000 грн на дату передачі права власності покупцю;

в) виникають на суму 2 120 грн.

8. Продавець відвантажив товар за договором товарного кредиту (з передачею права власності на товар на дату відвантаження товару покупцю) на суму 12 000 грн (з урахуванням ПДВ – 2 000 грн). За умовами договору щомісячно впродовж 6 місяців нараховуються відсотки в розмірі 120 грн (в т. ч. ПДВ – 20 грн). У якому розмірі обчислюються податкові зобов'язання з ПДВ на дату передачі товару покупцю:

а) виникають на суму 2 000 грн;

б) не виникають, а будуть обчислені на суму 2 000 грн на дату передачі права власності покупцю;

в) виникають на суму 2 120 грн.

9. Продавець відвантажив товар за договором відповідального зберігання на суму 12 000 грн (з урахуванням ПДВ – 2 000 грн). У якому розмірі обчислюються податкові зобов'язання з ПДВ на дату передачі товару покупцю:

а) виникають на суму 2 000 грн;

б) не виникають.

10. За надане право на торгову марку правовласник нарахував роялті в грошовій формі в розмірі 10 000 грн. Чи оподатковується ця сума роялті ПДВ:

а) ні, не оподатковується;

б) так, оподатковується, сума ПДВ становить 2 000 грн.

Перелік ситуаційних завдань для самостійного вирішення за темою 8

Завдання 1. На підприємстві планується відвантаження товару в останніх числах місяця на суму 120 000 грн (з урахуванням ПДВ – 20 000 грн), собівартість товарів складає 60 000 грн (з урахуванням ПДВ – 10 000 грн), інших витрат з реалізації немає.

Необхідно розрахувати суму податкових платежів за цією операцією та визначити напрями їх можливої оптимізації (в майбутньому можливе отримання збитків підприємством).

Завдання 2. Підприємство-платник ПДВ продає товар неплатнику ПДВ на суму 18 000 грн (з урахуванням ПДВ – 3 000 грн).

Необхідно визначити напрямки можливої оптимізації податкових зобов'язань з ПДВ за цією операцією.

Приклад вирішення ситуаційного завдання за темою 8

Завдання 1. Підприємство-експортер станом на 01.01.2018 р. має бюджетне відшкодування з ПДВ у розмірі 1 млн грн, яке не може своєчасно отримати з бюджету. У січні 2018 р. експортер планує здійснити чергове експортне постачання, податковий кредит з податку на додану вартість за цією операцією складе суму 20 000 грн.

Необхідно визначити можливі шляхи оптимізації бюджетного відшкодування ПДВ.

Вирішення завдання. Одним із варіантів вирішення проблеми експортного відшкодування є укладання договору комісії з "покупцем" податкового кредиту.

В цій схемі продавець продає майбутньому комітенту (покупцю експортного відшкодування) товар за договором купівлі-продажу. Надалі комітент доручає комісіонеру продати товар нерезиденту на експорт.

На практиці продавцем товару виступає майбутній комісіонер, придбаний товар після закупівлі передається йому на відповідальне зберігання, а після укладення договору комісії комісіонер-експортер продає товар на експорт і вивозить його фактично зі свого складу.

За виконане доручення комітент перераховує комісіонеру винагороду (рис. 2):

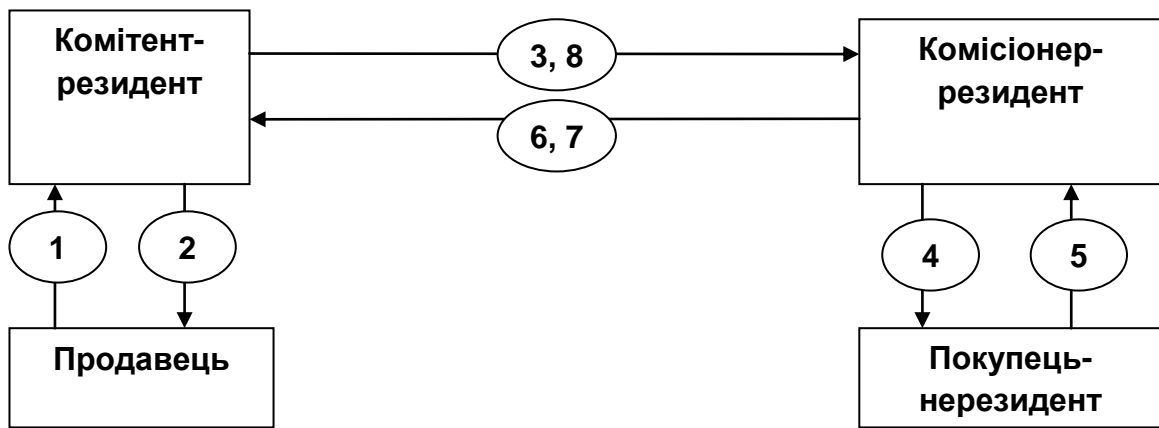

Рис. 2. Топологія схеми податкового планування

- 1 – продавець продає майбутньому комітенту (покупцю експортного відшкодування) товар за договором купівлі-продажу, який підлягає наступному експорту за 120 000 грн з ПДВ (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн);
- 2 – покупець (комітент) оплачує товар, який підлягає наступному експорту за 120 000 грн з ПДВ (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн);
- 3 – комітент передає товар для продажу комісіонеру на експорт за 100 000 грн без ПДВ;
- 4 – комісіонер здійснює експорт товару (вивезення товару за кордон) і передає товар покупцю-нерезиденту за 100 000 грн без ПДВ;
- 5 – покупець-нерезидент оплачує товар комісіонеру на суму 100 000 грн без ПДВ;
- 6 – комісіонер перераховує плату за товар комітенту на суму 100 000 грн без ПДВ;
- 7 – комісіонер передає звіт комісіонера комітенту і вказує суму комісійної винагороди 12 000 грн з ПДВ (у тому числі ПДВ – 2 000 грн);
- 8 – комітент виплачує комісійну винагороду у розмірі 12 000 грн з ПДВ (у тому числі ПДВ – 2 000 грн).

З метою спрощення в цій схемі вартість товару виражена в гривнях, проте, в договорі комісії на продаж товару на експорт цю вартість зазвичай виражають в іноземній валюті.

Для комітента ("покупця" податкового кредиту) переваги використання схеми полягають у тому, що він отримує за експортною операцією податковий кредит у розмірі 20 000 грн з вартості придбаного товару та 2 000 грн із суми комісійної винагороди. Цим податковим кредитом він може "погасити" свої податкові зобов'язання.

Для комісіонера-експортера вигода полягає в отриманні плати за продане експортне відшкодування у вигляді комісійної винагороди.

Завдання 2. Вартість товару, що передається продавцем покупцю за договором купівлі-продажу складає 132 000 грн (з урахуванням ПДВ –

22 000 грн), а собівартість – 60 000 грн. Умовами договору передбачається, що покупець оплатить товар через 6 місяців.

Необхідно запропонувати варіанти оптимізації ПДВ з використанням методу відстрочення податкового платежу.

Вирішення завдання. Одним із варіантів оптимізації в даному випадку є укладання договору торгівлі в розстрочку (рис. 3):

Рис. 3. Топологія схеми податкового планування

1 – передача товару покупцю вартістю 120 000 грн (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн), при цьому право власності переходить до покупця на дату остаточного розрахунку за товар;

2 – нарахування відсотків за відстрочення платежу в розмірі 12 000 грн (у т. ч. ПДВ – 2 000 грн);

3 – сплата покупцем відсотків за відстрочення платежу у розмірі 12 000 грн (у т. ч. ПДВ – 2 000 грн);

4 – оплата покупцем товару в розмірі 120 000 грн (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн) і передача права власності на товар до покупця.

У договорі торгівлі в розстрочку оптимізація відбувається за сплати відсотків: частину вартості товару "переводять" у відсотки.

Оскільки відсотки з товарного кредиту нараховуються після відвантаження товару, у продавця відбувається відстрочення податкових зобов'язань з податку на прибуток і ПДВ на цю суму.

У бухгалтерському обліку відсотки визнаються доходом у тому звітному періоді, до якого вони належать, виходячи з бази їх нарахування та терміну користування відповідними активами з урахуванням економічного змісту відповідної угоди. У наведеній схемі продавець на момент переходу власності на товар відобразить прибуток у розмірі:

$120\ 000\ \text{грн} / 1,2 - 60\ 000\ \text{грн} = 40\ 000\ \text{грн}$. Податок на прибуток при цьому складе: $40\ 000\ \text{грн} \times 18\ \% = 7\ 200\ \text{грн}$.

Відсотки в розмірі 12 000 грн буде включено до складу доходу відповідно до міри нарахування. Відповідно, на суму:

$12\ 000\ \text{грн} / 1,2 \times 18\ \% = 1\ 800\ \text{грн}$ можна відстрочити сплату податку на прибуток.

Для порівняння: в базовому договорі купівлі-продажу в періоді відвантаження товару в продавця відразу б виник прибуток у розмірі: $(132\ 000\ \text{грн} / 1,2 - 60\ 000\ \text{грн}) \times 18\ \% = 9\ 000\ \text{грн}$.

В обліку з ПДВ відсотки також обкладаються за датою їх нарахування (п. 187.3 Податкового кодексу України) згідно з умовами відповідного договору.

Отже, щодо переходу права власності на товар у продавця виникнуть податкові зобов'язання з ПДВ на суму 20 000 грн, а податкові зобов'язання, нараховані на суму відсотків (2 000 грн), виникатимуть у періоді нарахування відсотків.

Література для самостійної роботи за темою 8

Основна: [3, с. 148–154]. Додаткова: [27, с. 69–79; 30, с. 97–105; 32, с. 72–79; 33, с. 72–81; 37, с. 20–24; 39, с. 71–79; 41 с. 102–108; 42, с. 54–59; 43, с. 54–56; 44, с. 25–28].

Тема 9. Податкове планування інших податків і зборів

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: вміти складати схеми та проекти оптимізації інших податків і зборів; обґрунтовувати рішення з урахуванням факторів оптимізації інших податків і зборів.

Питання для самостійного опрацювання за темою 9

1. Вплив психологічних обмежень на оптимізацію податків із заробітної плати.
2. Застосування спеціальних методів у податковому плануванні податку з доходів фізичних осіб.
3. Застосування спеціальних методів у податковому плануванні єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування.
4. Використання методу делегування податків структурі-сателіту в податковому плануванні єдиного податку.
5. Використання методу відстрочення податкового платежу в податковому плануванні єдиного податку.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 9

1. Комісіонер-платник єдиного податку за ставкою 3 % з ПДВ здійснив операції з продажу товару на суму 12 000 грн (у т. ч. ПДВ – 2 000 грн). Гроші за проданий товар надійшли до комісіонера, але комісійну винагороду в розмірі 1 200 грн (у т. ч. ПДВ – 200 грн), що сплачується окремо, комітент ще не перерахував. У якому розмірі за таких умов виникають податкові зобов'язання з єдиного податку:

- а) у сумі 330 грн;
- б) у сумі 396 грн;
- в) у сумі 30 грн;
- г) у сумі 36 грн;
- д) податкові зобов'язання не виникають.

2. Комісіонер-платник єдиного податку за ставкою 3 % з ПДВ здійснив операції з продажу товару на суму 12 000 грн (у т. ч. ПДВ – 2 000 грн). Гроші за проданий товар надійшли до комісіонера й комітент перерахував комісійну винагороду в розмірі 1 200 грн (в т. ч. ПДВ – 200 грн). У якому розмірі за таких умов виникають податкові зобов'язання з єдиного податку:

- а) у сумі 330 грн;
- б) у сумі 396 грн;
- в) у сумі 30 грн;
- г) у сумі 36 грн;
- д) податкові зобов'язання не виникають.

3. Фізична особа, яка не є підприємцем, має намір передати в оренду підприємству автомобіль з нарахуванням орендної плати в розмірі 5 000 грн. Які податкові платежі будуть сплачуватися з суми орендної плати:

- а) податок з доходів фізичних осіб у розмірі 900 грн;
- б) військовий збір у розмірі 75 грн;
- в) єдиний внесок на загальнообов'язкове соціальне страхування в розмірі 1 100 грн;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а" і "б".

4. Фізична особа, яка не працює на підприємстві, отримала негрошовий дарунок на суму 500 грн (сума мінімальної заробітної плати ста-

ном на 1 січня поточного року склала 3 200 грн). Такий дарунок підлягає оподаткуванню:

- а) податком з доходів фізичних осіб у розмірі 90 грн;
- б) військовим збором у розмірі 7,5 грн;
- в) єдиним внеском на загальнообов'язкове соціальне страхування в розмірі 110 грн;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) не підлягає оподаткуванню.

5. Фізична особа, яка не працює на підприємстві, отримала грошовий дарунок на суму 500 грн (сума мінімальної заробітної плати станом на 1 січня поточного року склала 3 200 грн). Такий дарунок підлягає оподаткуванню:

- а) податком з доходів фізичних осіб у розмірі 90 грн;
- б) військовим збором у розмірі 7,5 грн;
- в) єдиним внеском на загальнообов'язкове соціальне страхування в розмірі 110 грн;
- г) варіанти "а" та "б";
- д) не підлягає оподаткуванню.

6. Фізична особа, яка працює на підприємстві, отримала благодійну допомогу на лікування в розмірі 500 грн (сума мінімальної заробітної плати станом на 1 січня поточного року склала 3 200 грн). Така допомога підлягає оподаткуванню:

- а) податком з доходів фізичних осіб у розмірі 90 грн;
- б) військовим збором у розмірі 7,5 грн;
- в) єдиним внеском на загальнообов'язкове соціальне страхування в розмірі 110 грн;
- г) варіанти "а" та "б";
- д) не підлягає оподаткуванню.

7. Юридична особа, платник єдиного податку за ставкою 5 % за агентським договором укладає угоди на продаж товару від імені принципала. Вартість товару, який підлягає продажу за угодою – 100 000 грн, сума агентської винагороди – 10 000 грн. За результатами укладеної угоди було підписано звіт агента, але принципал не перерахував агенту винагороду. Чи виникає за таких умов в агента податкове зобов'язання зі сплати єдиного податку:

- а) виникає в розмірі 5 000 грн;
- б) виникає в розмірі 500 грн;

- в) виникає в розмірі 5 500 грн;
- г) не виникає.

8. Юридична особа, платник єдиного податку за ставкою 5 % за агентським договором укладає угоди на продаж товару від імені принципала. Вартість товару, який підлягає продажу за угодою – 100 000 грн, сума агентської винагороди – 10 000 грн. За результатами укладеної угоди було підписано звіт агента та принципал перерахував агенту винагороду. Чи виникає за таких умов в агента податкове зобов'язання зі сплати єдиного податку:

- а) виникає в розмірі 5 000 грн;
- б) виникає в розмірі 500 грн;
- в) виникає в розмірі 5 500 грн;
- г) не виникає.

9. Юридична особа, платник єдиного податку за ставкою 3 % з ПДВ за агентським договором укладає угоди на продаж товару від імені принципала. Вартість товару, який підлягає продажу за угодою складає 120 000 грн (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн), сума агентської винагороди – 12 000 грн (у т. ч. ПДВ – 2 000 грн). За результатами укладеної угоди було підписано звіт агента, але принципал не перерахував агенту винагороду. Чи виникає за таких умов в агента податкове зобов'язання зі сплати єдиного податку:

- а) виникає в розмірі 3 000 грн;
- б) виникає в розмірі 300 грн;
- в) виникає в розмірі 3 300 грн;
- г) не виникає.

10. Юридична особа, платник єдиного податку за ставкою 3 % з ПДВ за агентським договором укладає угоди на продаж товару від імені принципала. Вартість товару, який підлягає продажу за угодою складає 120 000 грн (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн), сума агентської винагороди – 12 000 грн (у т. ч. ПДВ – 2 000 грн). За результатами укладеної угоди було підписано звіт агента та принципал перерахував агенту винагороду. Чи виникає за таких умов в агента податкове зобов'язання зі сплати єдиного податку:

- а) виникає в розмірі 3 000 грн;
- б) виникає в розмірі 300 грн;
- в) виникає в розмірі 3 300 грн;
- г) не виникає.

Перелік ситуаційних завдань для самостійного вирішення за темою 9

1. Підприємство – платник єдиного податку має намір отримати в оренду у фізичної особи комп'ютер. Необхідно з'ясувати, яким чином вигідніше оформити цю угоду.

2. Відділ бюджетування підприємства склав бюджет доходів та витрат на 1 квартал 2018 року. Бюджетом витрат на оплату праці заплановані витрати на оплату праці в сумі: директору – 25 000 грн, головному бухгалтеру – 9 000 грн, заступнику бухгалтера – 6 000 грн, менеджерам (5 осіб) – 35 000 грн, робітникам (10 осіб) – 25 000 грн.

Бюджетом продажу заплановано надходження виручки від надання послуг за 1 квартал на суму 200 000 грн без ПДВ.

Необхідно скласти податковий календар підприємства на 1 квартал 2018 р. за наданими умовами та запропонувати варіанти оптимізації податкових платежів підприємства.

Приклад вирішення ситуаційного завдання за темою 9

Ситуаційне завдання. Юридична особа, яка є платником єдиного податку за ставкою 5 % займається наданням ремонтів приміщень з матеріалу замовника. Відділ бюджетування склав орієнтовний бюджет виконання робіт на 4 квартал 2017 р.: жовтень – 5 договорів, листопад – 10 договорів, грудень – 6 договорів. Стандартна вартість договору складає 50 000 грн. При цьому бюджетом грошових коштів передбачається, що 60 % оплати послуг з договорів поступатимуть у місяці надання послуг, 40 % – у місяці, який слідує за місяцем надання послуг.

Вартість матеріалів за 1 договором складає 30 000 грн.

Необхідно запропонувати варіанти оптимізації єдиного податку та скласти бюджет єдиного податку підприємства на 4 квартал за оптимізаційним варіантом.

Вирішення завдання. У базовому варіанті за 4 квартал підприємство повинно сплатити 46 500 грн єдиного податку (не пізніше, ніж 19.02.2018 р.).

В оптимізаційному варіанті замовник придбає самостійно матеріали в іншому місці й передає їх підряднику (договір з матеріалів замовника). Тоді єдиним податком у підрядника буде обкладатися тільки вартість послуг (50 000 грн – 30 000 грн = 20 000 грн).

Сума єдиного податку складе:

- на жовтень: $20\,000 \text{ грн} \times 5 \text{ договорів} \times 60\% \times 5\% = 3\,000 \text{ грн}$,
- на листопад: $20\,000 \text{ грн} \times 5 \text{ договорів} \times 40\% \times 5\% + 20\,000 \text{ грн} \times 10 \text{ договорів} \times 60\% \times 5\% = 8\,000 \text{ грн}$,
- на грудень: $20\,000 \text{ грн} \times 10 \text{ договорів} \times 40\% \times 5\% + 20\,000 \text{ грн} \times 6 \text{ договорів} \times 60\% \times 5\% = 7\,600 \text{ грн}$.

За 4 квартал підприємство повинно сплатити 18 600 грн єдиного податку. Сума економії складе: $46\,500 \text{ грн} - 18\,600 \text{ грн} = 27\,900 \text{ грн}$.

Дані бюджету єдиного податку (оптимізаційний варіант) наведені в табл. 7.

Таблиця 7

Дані бюджету єдиного податку (оптимізаційний варіант)

Вид податку	Період						Разом 4 квартал
	жовтень		листопад		грудень		
	дата сплати	сума, грн	дата сплати	сума, грн	дата сплати	сума, грн	сума, грн
Єдиний податок	19.02.2018	7 500	19.02.2018	20 000	19.02.2018	19 000	46 500,00

Література для самостійної роботи за темою 9

Основна: [3, с. 154–162; 5, с. 325–358]. Додаткова: [29, с. 73–79; 33, с. 69–79].

Тема 10. Міжнародне податкове планування

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: вміти складати схеми та проекти оптимізації податків і зборів у міжнародних відносинах; обґрунтовувати рішення з урахуванням факторів оптимізації податків і зборів у міжнародних відносинах.

Питання для самостійного опрацювання за темою 10

1. Принципи міжнародного оподаткування.
2. Організаційно-правові форми господарювання за кордоном.
3. Методика трансфертного ціноутворення.
4. Правові обмеження в стосунках з офшорами.

5. Застосування трастів у міжнародному оподаткуванні.
6. Застосування офшорів у міжнародному оподаткуванні.
7. Застосування угод з уникнення подвійного оподаткування у міжнародному оподаткуванні.
8. Фінансовий моніторинг в офшорах.

Перелік тестових запитань для самостійного вирішення за темою 10

1. Сума податку, сплачена в іноземній юрисдикції за принципом територіальності віднімається у розрахунку оподатковуваного прибутку компанії в країні резиденства в системі:

- а) податкових заліків;
- б) податкових кредитів;
- в) угод про уникнення подвійного оподаткування;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а" та "б".

2. Із іноземної країни – джерела доходів компанії в країну резиденства компанії репатріюється доход у сумі \$ 1 000. Податкова ставка в країні джерела доходів складає 30 %, у країні резиденства – 40 %. Яку суму податку повинна сплатити компанія під час застосування системи податкових заліків:

- а) \$ 580;
- б) \$ 400;
- в) \$ 700;
- г) \$ 300;
- д) \$ 400.

3. Згідно з умовами міжнародної угоди про уникнення подвійного оподаткування будь-які пасивні доходи компанії – резидента країни А не оподатковуються в країні Б – джерелі доходів компанії. Така модель угоди притаманна:

- а) спеціальній міжнародній угоді типу ООН;
- б) загальній міжнародній угоді типу ООН;
- в) спеціальній міжнародній угоді типу ОЕСР;
- г) загальній міжнародній угоді типу ОЕСР.

4. Із іноземної країни – джерела доходів компанії в країну резиденства компанії репатріюється доход у сумі \$ 1 000. Податкова ставка в країні джерела доходів складає 30 %, в країні резиденства – 40 %. Яку

суму податку повинна сплатити компанія під час застосування системи податкових кредитів:

- а) \$ 580;
- б) \$ 400;
- в) \$ 700;
- г) \$ 300;
- д) \$ 400.

5. Суб'єктами міжнародного корпоративного податкового планування виступають:

- а) корпорації;
- б) товариства;
- в) індивідуальні підприємці;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "б" та "в".

6. У рамках міжнародного корпоративного податкового планування здійснюються такі операції:

- а) перерозподіл (диверсифікація) прибутку;
- б) утворення прибутку;
- в) заниження прибутку;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а" та "б".

7. Згідно з умовами міжнародної угоди про уникнення подвійного оподаткування будь-які пасивні доходи компанії – резидента країни А оподатковуються в країні Б – джерелі доходів компанії та не оподатковуються в країні А. Така модель угоди притаманна:

- а) спеціальній міжнародній угоді типу ООН;
- б) загальній міжнародній угоді типу ООН;
- в) спеціальній міжнародній угоді типу ОЕСР;
- г) загальній міжнародній угоді типу ОЕСР.

8. Суб'єктами міжнародного індивідуального податкового планування виступають:

- а) корпорації;
- б) товариства;
- в) індивідуальні підприємці;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "б" та "в".

9. Згідно з умовами міжнародної угоди про уникнення подвійного оподаткування доходи від міжнародних перевезень компанії – резидента країни А не оподатковуються в країні Б – джерелі доходів компанії. Така модель угоди притаманна:

- а) спеціальній міжнародній угоді типу ООН;
- б) загальній міжнародній угоді типу ООН;
- в) спеціальній міжнародній угоді типу ОЕСР;
- г) загальній міжнародній угоді типу ОЕСР.

10. Під "шопінгом" податкових угод розуміють:

- а) використання переваг угод щодо уникнення подвійного оподаткування резидентами третіх країн;
- б) використання системи податкових заліків і податкових кредитів;
- в) використання офшорів;
- г) варіанти "а" – "в";
- д) варіанти "а" та "в".

Перелік ситуаційних завдань для самостійного вирішення за темою 10

1. Підприємство має намір отримати позику від нерезидента, який знаходиться в офшорі. Опишіть, яким чином буде обкладатися ця операція податками та визначте законодавчі обмеження її здійснення.

2. Підприємство має намір отримати в користування торгову марку від нерезидента, який знаходиться в офшорі. Опишіть, яким чином буде обкладатися ця операція податками та визначте законодавчі обмеження її здійснення.

3. Підприємство за агентською угодою надає послуги одному нерезиденту. Опишіть, яким чином буде обкладатися ця операція податками та визначте законодавчі обмеження її здійснення.

Приклад вирішення ситуаційного завдання за темою 10

Ситуаційне завдання. Підприємство, яке проводить коригування фінансового результату на різниці, що передбачені в Податковому кодексі України, має намір отримати в користування торгову марку від нерезидента, який знаходиться на Британських Віргінських островах. Запропонуйте варіанти оптимізації оподаткування за рахунок "шопінгу" міжнародних угод.

Вирішення завдання. На Британських Віргінських островах прибутки компаній міжнародного бізнесу (International Business Companies або IBC) обкладаються за ставкою 0 %.

Суть схеми полягає в тому, що первинний правовласник (фізична особа) безкоштовно або за незначну винагороду поступається цій компанії винятковими правами на використання торговельної марки. Українське підприємство отримує від віргінської компанії невиняткові майнові права без права подальшої передачі на використання цього об'єкта прав інтелектуальної власності шляхом укладання з цією компанією ліцензійного договору. Платежі за таким договором є роялті за законодавством України.

Проте, якщо українська фірма зробить це безпосередньо, то їй доведеться утримати при виплаті віргінської компанії податок на прибуток у розмірі 15 % згідно з пп. 141.4.2 Податкового кодексу України. При цьому Конвенції щодо уникнення подвійного оподаткування між Британськими Віргінськими островами й Україною, відповідно до якої до роялті могла б застосовуватися знижена ставка, не існує. При цьому права на зменшення податкового прибутку не буде, оскільки підприємство змушено буде збільшити фінансовий результат до оподаткування на суму роялті в повному обсязі (пп. 140.5.7 Податкового кодексу України).

Для уникнення цих проблем українська компанія може використати кіпрську компанію. У цьому випадку віргінська компанія укладає ліцензійний договір з кіпрською компанією, а кіпрська компанія, у свою чергу, укладає договір субліцензії з українським підприємством. Різниця між роялті, що належать до сплати кіпрської компанії українським підприємством і роялті, що сплачується віргінській компанії кіпрською компанією, оподатковуватиметься в останньої податком на прибуток за ставкою 10 %. Відповідно до Конвенції між урядом України й урядом Республіки Кіпр щодо уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи від 8 листопада 2012 р. роялті, що перераховуються на користь кіпрської компанії, податком на прибуток в Україні не обкладаються.

Коригування фінансового результату в загальному випадку за цих умов не буде.

Література для самостійної роботи за темою 10

Основна: [6, с. 471–484; 7, с. 235–540]. Додаткова: [8, с. 42–166; 12, с. 72–112; 45, с. 11–208; 47, с. 6–107].

Рекомендована література

Основна

1. Иванов Ю. Б. Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий: монография / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Харьков : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 272 с. – ISBN 978-966-676-420-4.– ISBN 966-392-065-3.

2. Иванов Ю. Б. Налоговый менеджмент : учеб. пособ. / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Харьков : ИД "ИНЖЕК", 2006. – 488 с. – ISBN 966-392-047-5.

3. Карпова В. Оптимизация налоговых платежей / В. Карпова. – Харьков : Вид. Аргумент Принт, 2012. – 208 с. – ISBN 978-966-180-307-6.

4. Налоговый менеджмент. Продвинутый курс : учебник для магистрантов / И. А. Майбуrows, Ю. Б. Иванов, Л. Н. Васянина, и др. ; [под ред. И. А. Майбуrows, Ю. Б. Иванова]. – Москва : Юнити-Дана, 2015. – 559 с. – ISBN 978-5-238-02539-1.

5. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / [під ред. д. е. н., проф. Ю. Б. Иванова, д. е. н., проф. І. А. Майбуrows]. – Харків : ВД "ИНЖЕК", 2010. – 492 с. – ISBN 978-966-392-299-7.

6. Податковий менеджмент: підручник / Ю. Б. Иванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізима, В. В. Карпова. – Київ : Знання, 2008. – 525 с. – ISBN 978-966-346-501-2.

7. Сутырин С. Ф. Налоги и налоговое планирование в мировой экономике / С. Ф. Сутырин, А. И. Погорлецкий под ред. С. Ф. Сутырина. – Санкт-Петербург : Изд-во В. А. Михайлова, Изд-во "Полиус", 1998. – 577 с. – ISBN 5-8016-0016-7.

Додаткова

8. Апель А. Обналичивание и оффшорный бизнес в схемах / А. Апель, В. Гунько, И. Соколов. – Санкт-Петербург : Питер, 2002. – 192 с. – ISBN 5-318-00427-X.

9. Брызгалин А. В. Налоговая оптимизация: принципы, методы, рекомендации, арбитражная практика / А. В. Брызгалин, В. Р. Берник, А. Н. Головкин. – Екатеринбург : Издательство "Налоги и финансовое право", 2002. – 272 с. – ISBN 5-88819-078-0.

10. Вишневский В. П. Уход от уплаты налогов: теория и практика : монография / В. П. Вишневский, А. С. Веткин. – Донецк : ИЭПНАН Украины, 2003. – 228 с. – ISBN 996-02-2991-7.

11. Дадашев А. З. Налоговое планирование в организации : учеб.-практ. пособ. / А. З. Дадашев, Л. С. Кирина. – Москва : Книжный мир, 2004. – 168 с. – ISBN 5-8041-0181-1.
12. Ерицян А. В. Использование офшоров в налоговом планировании / А. В. Ерицян, Р. Г. Азарян. – Москва : ЗАО "Издательский Дом "Главбух", 2003. – 208 с. – ISBN 0234-543-9-40.
13. Жестков В. С. Правовые основы налогового планирования (на примере групп предприятий) : учеб. пособ. / В. С. Жестков. – Москва : Академический правовой университет, 2002. – 141 с. – ISBN 5-94073-040-X.
14. Загородній А. Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності : монографія / А. Г. Загородній, А. В. Єлісеєв. – Львів : Центр Бізнес-Сервісу, 2003. – 152 с.– ISBN 966-8293-01-0.
15. Злобина Л. А. Оптимизация налогообложения экономического субъекта : учеб. пособ. / Л. А. Злобина, М. М. Стажкова. – Москва : Академический Проект, 2003. – 240 с. – ISBN 5-8291-0351-6.
16. Карпова В. В. Бюджетирование и налоговое планирование – аспекты взаимодействия / В. В. Карпова // Управленческий учет и бюджетирование. – 2009. – № 12. – С. 62–67.
17. Карпова В. В. Инструментарий налогового планирования: методы оптимизации / В. В. Карпова // Справочник экономиста. – 2012. – № 1. – С. 56–66.
18. Карпова В. В. Инструментарий налогового планирования: принципы оптимизации / В. В. Карпова // Справочник экономиста. – 2011. – № 12. – С. 62–69.
19. Карпова В. В. Инструментарий налогового планирования: проекты оптимизации / В. В. Карпова // Справочник экономиста. – 2012. – № 2. – С. 55–63.
20. Карпова В. В. Использование методов налогового планирования в оптимизации налогообложения / В. В. Карпова // Управленческий учет и бюджетирование. – 2010. – № 2. – С. 60–69.
21. Карпова В. В. Методика налогового планирования (ч. 1) / В. В. Карпова // Управленческий учет и бюджетирование. – 2010. – № 4. – С. 68–75.
22. Карпова В. В. Методика налогового планирования (ч. 2) / В. В. Карпова // Управленческий учет и бюджетирование. – 2010. – № 5. – С. 66–75.

23. Карпова В. В. Методика обоснования целесообразности формирования системы налогового планирования / В. В. Карпова // *Управленческий учет и бюджетирование*. – 2010. – № 6. – С. 62–68.
24. Карпова В. В. Методика налогового планирования / В. В. Карпова // *Справочник экономиста*. – 2012. – № 3. – С. 70–75.
25. Карпова В. В. Налоговое бремя: анализ методик расчета / В. В. Карпова // *Справочник экономиста*. – 2012. – № 4. – С. 69–75.
26. Карпова В. В. Налоговая оптимизация: основные принципы / В. В. Карпова // *Бухгалтерия*. – 2016. – № 39. – С. 20–24.
27. Карпова В. В. Новые возможности оптимизации налогообложения: выплата роялти / В. В. Карпова // *Управленческий учет и бюджетирование*. – 2013. – № 8. – С. 69–79.
28. Карпова В. В. Новые возможности оптимизации налогообложения: институты совместного инвестирования / В. В. Карпова // *Управленческий учет и бюджетирование*. – 2013. – № 10. – С. 71–79.
29. Карпова В. В. Новые возможности оптимизации налогообложения: операции негосударственного пенсионного обеспечения / В. В. Карпова // *Управленческий учет и бюджетирование*. – 2013. – № 7. – С. 73–79.
30. Карпова В. В. Новые возможности оптимизации налогообложения: операции перевода долга / В. В. Карпова // *Управленческий учет и бюджетирование*. – 2013. – № 1–2. – С. 97–105.
31. Карпова В. В. Новые возможности оптимизации налогообложения: операции получения займа у нерезидентов / В. В. Карпова // *Управленческий учет и бюджетирование*. – 2013. – № 6. – С. 65–73.
32. Карпова В. В. Новые возможности оптимизации налогообложения: операции с использованием опционов / В. В. Карпова // *Управленческий учет и бюджетирование*. – 2013. – № 5. – С. 72–79.
33. Карпова В. В. Новые возможности оптимизации налогообложения: финансирование строительства / В. В. Карпова // *Управленческий учет и бюджетирование*. – 2013. – № 9. – С. 72–81.
34. Карпова В. В. Новые возможности оптимизации налогообложения: финансовые расходы / В. В. Карпова // *Управленческий учет и бюджетирование*. – 2013. – № 3. – С. 66–72.
35. Карпова В. В. Оптимизация налога на прибыль: договоры комиссии / В. В. Карпова // *Бухгалтерия*. – 2016. – № 44. – С. 20–24.
36. Карпова В. В. Оптимизация налога на прибыль: договоры предоставления IT-услуг / В. В. Карпова // *Бухгалтерия*. – 2016. – № 47. – С. 20–24.

37. Карпова В. В. Оптимизация НДС: договоры комиссии / В. В. Карпова // Бухгалтерия. – 2016. – № 45. – С. 20–24.

38. Карпова В. В. Принципы налогового планирования как основа оптимизации / В. В. Карпова // Управленческий учет и бюджетирование. – 2010. – № 1. – С. 69–75.

39. Карпова В. В. Проблемні аспекти притягнення до відповідальності за мінімізацію сплати податків / В. В. Карпова // Мінімізація сплати податків : збірник тез. – Ірпінь : Національний університет податкової служби України. – 2010. – С. 57–60.

40. Карпова В. В. Проекты налогового планирования – эффективный инструмент оптимизации / В. В. Карпова // Управленческий учет и бюджетирование. – 2010. – № 3. – С. 52–59.

41. Карпова В. В. Риски в оптимизации налогообложения: договоры комиссии / В. В. Карпова // Управленческий учет и бюджетирование. – 2014. – № 1–2. – С. 102–108.

42. Карпова В. В. Риски в оптимизации налогообложения: договоры уступки права требования / В. В. Карпова // Управленческий учет и бюджетирование. – 2014. – № 3. – С. 54–59.

43. Карпова В. В. Риски в оптимизации налогообложения: операции с облигациями / В. В. Карпова // Управленческий учет и бюджетирование. – 2014. – № 4. – С. 54–56.

44. Карпова В. В. Товарный кредит: оптимизируем налог на прибыль и НДС / В. В. Карпова // Бухгалтерия. – 2017. – № 11. – С. 25–28.

45. Пеппер Дж. Кесарю кесарево том второй или Антиоффшор / Дж. Пеппер. – Москва : An Et Cetera Book, 2005. – 220 с. – ISBN 5-94983-066-0.

46. Тихонов Д. Налоговое планирование и минимизация налоговых рисков. / Д. Тихонов, Л. Липник. – Москва : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 253 с. – ISBN 5-9614-0011-5.

47. Уманців Ю. М. Офшорне підприємництво у сучасній економіці : монографія / Ю. М. Уманців, Ю. А. Швед. – Київ : Атіка, 2004. – 144 с. – ISBN 966-326-007-6.

Методичне забезпечення

48. Робоча програма навчальної дисципліни "Податкове планування та мінімізація податкових ризиків" для студентів спеціальності 8.03050803 "Оподаткування" всіх форм навчання [Електронний ресурс] / уклад. В. В. Карпова, О. С. Віннікова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 48 с.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до самостійної роботи.....	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методичні основи податкового планування.....	6
Тема 1. Податкове планування в системі загального планування підприємства.....	6
Тема 2. Податкові ризики в заходах податкового планування.....	11
Тема 3. Принципи та методи податкового планування	15
Тема 4. Види та етапи податкового планування на підприємстві	19
Тема 5. Методика податкового планування на підприємстві	24
Змістовий модуль 2. Організація податкового планування окремих видів податків	30
Тема 6. Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві	30
Тема 7. Податкове планування податку на прибуток	34
Тема 8. Податкове планування податку на додану вартість	43
Тема 9. Податкове планування інших податків і зборів.....	49
Тема 10. Міжнародне податкове планування.....	54
Рекомендована література.....	59

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА МІНІМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Карпова** Влада Вікторівна
Давискіба Катерина Володимирівна

Відповідальний за видання *О. Є. Найденко*

Редактор *О. І. Черненко*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2018 р. Поз. № 64 ЕВ. Обсяг 64 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*